

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTEN KÜHLE

DENS OPRINDELSE OG HISTORIE

AF

SEJER KÜHLE

TRYKT SOM MANUSKRIFT

KØBENHAVN

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (IVAR JANTZEN)

1919

OVERSIGT.

	Side
Indledning	5
I. ÆLDRE SLÆGTER	
Navnets Oprindelse og Køllevaabenet i Middelalderen	9
Slægter uden Køllevaaben:	
Slægten Kuhle i Hadeln.	11
» v. der Kuhla i Hannover og Danmark	13
» v. Kyle i Holsten	13
Slægter, hvis Vaaben ikke kendes:	
Officersslægten v. Kühle i Brandenburg.	14
Raadsherreslægten Kühle (Kühl) i Güstrow og Stralsund	15
Slægter med Køllevaaben:	
Slægten Kule (Küle) i Holsten og Meklenburg	15
Andre Slægter med Køllevaabenet	16
Slægten Kules (Küles) ældste Historie	17
» » Godser i det 14. Aarhundrede	17
Christian Kule, Ridder, dansk Rigsraad, Hovedsmand paa Aalholm	18
Slægtens Embeder og Godser i det 15. Aarhundrede	18
Slægtsmedlemmer som Vidner til vigtige Begivenheder	19
Faste Mindesmærker	22
Slægten Kule ved Krempe	23
» Kule i Meklenburg	23
» v. Kühle (Kule) paa Gottberg	24
» Kule paa Walsleben	24
» Kyle (Kyhle) i Sverige	24
Slutning	26
II. DE YNGRE KÜHLER	
Vaaben	29
Afstamning	29
Navnets Stavemaade	29
Slægten Kühle i Stade:	
I. Slægtled	30
II. »	31
Slægten van der Aa	32
Slægten Kühle i Norden:	
II. Slægtled	33
III. »	35
IV. »	38
V. »	42
VI. »	48
Slutning	52
Register	55
Stamtavle.	

INDLEDNING.

SLÆGTEN Kühles Historie har tidligere kun været udgivet i en ganske kort Oversigt i *Hauch-Fausbølls* Slægtshaandbog, og i denne er kun omtalt enkelte Hovedpersoner og de sidste Par Slægtled. Hermed er ganske vist givet noget af det, der i det følgende skal beskæftige os. Men dengang nævnte Arbejde udkom, var der dog langtfra samlet et saadant Materiale, at en omfattende Fremstilling kunde gives. Først nu er et saadant til Stede, og først nu kan vi derfor fremføre en nøjagtig og mere indgaaende Redegørelse.

Det tidligere samlede Stof var bygget paa nogle ældre Slægtsoptegnelser, paa Arkivstudier og paa Data, der var indsamlede af dalevende Slægtsmedemmer. — Oberst Nicolai Seier Kühle havde allerede som Barn (i 1831) nedskrevet en Del paa Grundlag af Moderens Beretning; dels gengav han et Par gamle Sagn om sine Forfædre, dels nedskrev han bestemte Data vedrørende Faderens og egne Søskende. — Senere blev dette suppleret ved løst sammenskrevne Oplysninger, som Broderen, Kaptajn Wilhelm Savdak van der Aa Kühle, havde samlet og f. Eks. hentet fra Stade. Men først i Firserne, da Obersten havde taget Ophold i København, blev der foretaget nøjere Undersøgelser. De militære Stambøger blev gennemsete. Slægtskabsforholdet til Rosenkrantzerne blev konstateret, og der blev foretaget Udskrift af Estvadgaards Klosterprotokol. Fra Norge blev hentet nogle Meddelelser vedrørende Bedstefaderen, Oberstløjtnant Carl v. Kühles Søskende o. s. v., og saaledes samledes det første væsentlige Grundlag for en historisk Oversigt. Senere har dette været af stor Betydning. Men de foretagne Optegnelser var dog ofte usammenhængende og unøjagtige, og adskilligt er nu blevet saa let tilgængeligt ad anden Vej, at man hellere maa søge disse nye Kilder.

For Obersten var det lykkedes at føre Stammen ned til Tipoldefaderen, Major Nicolaus Johann v. Kühle. Men skønt Faderen til denne allerede gennem Oplysninger fra Stade var bekendt, var det ikke muligt at finde Slægtskabsforholdet. Dette skete først, da Oberstens Søn, Kaptajn, Overdirektør ved Gl. Carlsberg Søren Anthon van der Aa Kühle, tog sig af Sagen og overlod til Genealogen, Kontorchef *F. C. W. Sommer*, at fremskaffe nærmere Oplysninger. Derved fastsloges det, at Nicolaus Johann var Søn af Borgmester i Stade Nicolaus Kühle, men allerede som Barn efter Faderens Død var kommen ind paa dansk Omraade. Med denne Paavisning fulgte et vigtigt Ar-

bejde til Belysning af den ældre Slægts Historie (Tiden 1660—1720), og der blev udarbejdet den Oversigt, der fandt Optagelse i »Slægtshaandbogen«.

Derefter hvilede Sagen en Del Aar. Men i 1914 tog nedennævnte fat paa Opgaven og gennempløjede en omfattende Litteratur, hvorpaa særlig Slægts-historiens første Del er bygget. Denne skyldes i det væsentlige et Førstehaands-studium. Specielt vedrørende den holstenske Slægt Kule (Küle) har alt maattet fremdrages af forskellige Diplomatarier og utrykte Dokumenter, idet der ikke tidligere har foreligget noget samlet Forarbejde. Resultatet af dette Studium er ikke en saadan sammenhængende Slægtshistorie, som det forhaabentlig senere vil lykkes at bringe, men der er givet et Bidrag til Genealogien, der ikke er helt uden Betydning. Allerede er der samlet en Række Stamtavler over gamle — f. Eks. holstenske — Slægter, men endnu har man langtfra herhjemme naaet at behandle alle Middelalderens kendte Familier, og ethvert Bidrag vil da — selv med betydelige Mangler — kunne gøre Regning paa nogen Interesse.

Første Del af det følgende maa da kun betragtes som et Forarbejde. Der findes deri adskilligt, som ikke har direkte Betydning for Kühleslægten, men formodentlig dog ikke er overflødig. I anden Del er det indhøstede Materiale ordnet i et Hele, der giver et Indblik i Kühlernes Historie i et Par Aarhundreder. For dette Tidsrum har vi givet en fuldstændig Stamtavle, hvortil er knyttet en Række Oplysninger, der er samlede fra Rigsarkivet, Landsarkiverne i København, Odense, Viborg og Lund og fra en Række Værker, hvoraf en Del er fremhævede i Fodnoterne. Særlig maa fremhæves *J. C. W. Hirsch* og *K. Hirsch*: Fortegnelse over danske og norske Officerer fra 1648—1814. (Kgl. Bibliotek). Heri finder vi næsten alle ældre militære Data. De nyere derimod maa søges hos *V. Richter*. De Bøger, der ellers er benyttede, er saa mange, at vi ikke nærmere kan omtale dem; men hvor det ikke gælder Kirkebøger, Skifteprotokoller eller personlige Meddelelser, vil det vigtigste kunne findes efter den givne Vejledning.

Antagelig vil der derved være opnaaet tilstrækkeligt Grundlag for videre Undersøgelser. — Slægten Kühle har vel ikke haft stor Betydning i vort Folks Liv; men den har haft Forbindelse med saa mange Slægter, hvis Historie allerede er skreven, at en Slægtstavle ogsaa for den vil være ønskelig. — En Del Møje har det kostet at samle, hvad der behøvedes. Men det værste synes nu at være overstaaet, og dermed er det da tilstrækkelig begrundet, at en større Kreds faar et Indblik i, hvad der har kunnet fremdrages og udvindes af det Stof, der foreløbig har været tilgængeligt. Særligt interesserede kan da maaske paa enkelte Punkter føre Arbejdet endnu videre.

SEJER KÜHLE.

SLÆGTEN KÜHLE

DENS OPRINDELSE OG HISTORIE

I.

ÆLDRE SLÆGTER

NAVNETS OPRINDELSE OG KØLLEVAABNET I MIDDELALDEREN.

VED Undersøgelse af Slægten Kühles Historie er to Ting af væsentlig Betydning, nemlig Navnet og Vaabnet.

Navneformen Kühle er af temmelig ny Dato, idet ü ikke findes i det ældre Skriftsprog og som Regel er opstaaet af u som i Bülow, der er afledet af Bulowe. Til denne Ændring, der ikke betyder en ny Udtale, men blot en ny Stavemaade, der er fæstnet ved Bogtrykkerkunstens Indførelse, kommer endnu, at ogsaa h'et er indført i det 16. Aarhundrede for at tilkendegive, at der dvæles paa den foregaaende Vokal. En saadan Ændring i Stavemaaden vil f. Eks. være kendt fra Navnet Ahlefeldt, der er afledet af Alevelde.

Heraf følger, at saafremt den sproglige Udvikling er foregaaet normalt, *maa Slægten i Middeltalderen have heddet Kule*, og vi har da en ny Analogi til de Overgange, vi kender fra Navnene v. Buren → v. Bühren, v. Gulen → v. Gühlen, v. Kuren → v. Kühren og v. d. Lu → v. d. Lühe¹⁾.

Ogsaa Kühl maa betragtes som afledet af Kule, hvor Slutningsvokalen er bortfalden ligesom i de førnævnte Navne Bulowe og Alevelde²⁾; men det tør ikke betragtes som givet, at alle af dette Navn nedstammer fra de Slægter, vi i det følgende skal nævne. Kun en gennemført Slægtstavle eller Vaabnet vil kunne afgøre det.

Hvoraft Navnet Kule er afledet vides ikke. Kule kan i middelnedertysk betyde Kølle (Keule), men ogsaa en Fordybning i Terrænet, en Grav. I Holsten har det været en almindelig Betegnelse paa et Vandhul i Elbmarsken, og der er flere Stednavne, der er opkaldte derefter. En Del Forfattere mener, at Navnet betyder Kølle og stammer fra Vaabnet, der er to korslagte Stridskøllet; andre mener, at Slægten er opkaldt efter Godset Kuhlen NV. for Segeberg; men ingen af Delene kan bevises, og man maa erindre, at ogsaa andre Steer, f. Eks. i Meklenburg, Kurland, Oldenburg, Harzen, Westphalen og Nederlandene findes Stednavne, der ligner Personnavnet.

¹⁾ I Almindelighed skrives Navnet: Kule, Kule, Kuele. Kule eller med en anden af de kendte Overgangsformer.

²⁾ F. Eks. i Registrene fra »*Pommersches Urkundenbuch*« og »*Mecklenburgisches Urkundenbuch*« maa Slægten Kule da ogsaa søges under Küle eller Kühl.

Mænd ved Navn Kule finder vi forøvrigt i Westphalen allerede 1269 og i Schlesien 1310, men sidstnævnte havde i Vaabnet en Urt (Kaal), og først i det 15. Aarhundrede møder man en Familie, der fører to korslagte Køller eller Morgenstjerner, en Familie, der fik betydelig Magt, og hvoraf kan nævnes Johan Kule (Keule), der 1442 var Borggreve til Liegnitz. — Af Navne, med hvilke der kan ske en Forveksling, kan nævnes de Kula, senere v. d. Kuhla fra Kula ved Stade, Slægten v. Kyle fra Kiel i Holsten, ikke at forveksle med en anden v. Kyle, der i 13. og 14. Aarhundrede levede i Egnen ved Trier og er opkaldt efter Byen Kyla (nu Kail) eller Floden af samme Navn (nu Kyll)¹⁾.

Af særlig Interesse er dog Slægten Kule i Holsten, Meklenburg og Pommern. Den havde Køllevaabnet — omtrent som den nulevende danske Slægt Kühle. I det 13. og 14. Aarhundrede har den været meget udbredt og særdeles indflydelsesrig, men senere har den tabt sig en Del. Kun en Sidegren, Kyle eller Kyhle²⁾, der er indvandret til Sverige fra Meklenburg, bevarede sin Indflydelse til det 18. Aarhundrede; og en Slægt Kule, der i det 15. Aarhundrede har levet paa Godset Gottberg i Pommern og senere gennem forskellige Overgangsformer antog Navnet v. Kühle, har holdt sig omtrent lige saa længe. — Her lægger man forøvrigt Mærke netop til den Udvikling af Navnet, vi nylig gjorde opmærksom paa; og samme Fænomen har vi kunnet paavise ogsaa et andet Sted, hvor Vaabnet dog saa vidt bekendt ikke er det samme, nemlig i Kl. Wanzleben ved Magdeburg. Den dér levende Slægt kaldtes i 1381³⁾ Kule, men hedder nu Kühle; og af den er fremgaaet bl. a. Generalmajor Kühle, der fødtes $2\frac{3}{2}$ 1795, blev Kommandør for 16. Landeværnsbrigade i Trier og døde $\frac{3}{5}$ 1853 i Magdeburg.

Det vil da ses, at *ikke alene tyder de rent sproglig-historiske Regler paa, at Navnet Kühle maa afledes af Kule; men vi kender ogsaa bestemte Slægter, hvor vi kan paavise en saadan Udvikling.* Dertil kommer, at ogsaa flere Slægter af Navnet Kule har samme Vaaben som, eller i hvert Fald et, der stærkt ligner det, den nulevende danske Slægt Kühle fører; og vi er derfor i høj Grad fristede til at antage, at der bestaar en Forbindelse, som det vilde være ønskeligt at finde.

Imidlertid støder en saadan Opgave paa betydelige Vanskeligheder. Alle rede af det foregaaende vil man indse, at der findes ikke faa Slægter, der let sammenblandes; og vi skal da først nærmere omtale et Par af de vigtigste, med hvilke der let kan ske Forvekslinger, men som sikkert intet har med Kühleslægten at skaffe.

¹⁾ Ligesom flere lignende Navne identisk med quella — Strøm, Kilde.

²⁾ Sidste Stavemaade anvendes af de senere Slægtled. Se f. Eks.: *Sveriges ridderskaps riksdags protokoll* Bd. 8 og 9.

³⁾ *Geschichtsquellen der Provinz Sachsen* XVI S. 75 og 180.

SLÆGTER UDEN KØLLEVAABNET.

Af disse maa først og fremmest nævnes den, der har levet i *Hadeln* paa Elbmundingens venstre Bred. Oprindeligt hed den Kule, senere Kuhle. Dens Vaaben var et Skjold, som i Midten er delt ved et blaa- og sølvtavlet Baand, ovenover hvilket Feltet er blaat, og under hvilket Feltet er i Sølv. Vaabnet viser altsaa tydeligt nok, at der næppe er nogen Forbindelse hverken med de nulevende Kühler eller med de holstenske Kuler. En saadan Forbindelse kunde man ellers fristes til at antage.

Slægten
Kuhle i
Hadeln.

Wellingsbüttelslægten er netop interessant derved, at den formodentlig har været anset som den nulevende Kühleslægts Ophav, idet der i ældre Optegnelser fortælles, at Kühlerne har levet paa en Borg i Hannover og dér er blevet angrebet af en Familie von Hadeln, som en Nat ødelagde Borgen og 27 Kühler. Kun én af Familien undslap, nemlig en Dreng, der af en Tjenestepige førtes til Hamburg (eller Stade) og opfostredes der.

Slægten v. Hadeln var i Hadeln bleven fortrængt fra Magten af Kulerne, og der har ogsaa senere været Stridigheder; men en Fejde som den her angivne kendes ikke. I hvert Fald har Kulerne (Kuhlerne) levet paa Wellingsbüttel ved Otterndorf omtrent til den er uddød paa naturlig Maade.

Hvorfra Wellingsbüttelslægten er kommen, ved vi ikke. *Mushard* fortæller, at den nedstammer fra Friherrerne paa Bederkesa og Ringstedt, blandt hvilke der skal have været en Johannes Kuhle, der var gift med en *Margaretha von der Lith* 1356; men allerede før den Tid har der levet Kuler i Hadeln, hvilket vil fremgaa af det følgende.

Kulerne ejede i det 14. Aarhundrede Slottene Wellingsbüttel og Ditmarsdorf ved Otterndorf. Landet kaldtes allerede dengang et Grevskab, som hørte ind under Hertugerne af Sachsen-Lauenburg; og noget af det første, vi hører om Kulerne, vedrører de Besværligheder, disse Hertuger har haft med dem. Kulerne havde nemlig fra deres Borge udmærket Lejlighed til at forstyrre Hamburgs Handel paa Nordsøen, og dette benyttede de sig saaledes af, at Hamburgs Raadsherrer 1357 forbandt sig med Hertugerne Erik og Albrekt for at gøre en Ende derpaa. En Hær blev sendt derop med Ordre til at nedbryde Slottene og henrette Røverne, men det sidste skete dog ikke, idet Kulerne »forblev i de Rettigheder, de havde haft fra deres Forfædre«; og de blev siddende paa Wellingsbüttel endnu i over 300 Aar.

Formodentlig lader der sig opstille en næsten fuldstændig Stamtavle for denne Tid; men hertil savnes i Øjeblikket tilstrækkeligt Materiale; blot skal vi (se næste Side) give en Oversigt over de sidste Par Slægtled.

STAMTAVLE OVER KUHLERNE PAA WELLINGSBÜTTEL

Nicolaus Kuhle til Wellingsbüttel, kejserlig Oberstløjtnant til Hest.

g. m. *Hedwig Bickers* af Luneberg.

Henrich Kuhle,

g. m. *Margareta Bremers* af Kadenberg og Manhausen.

1. <i>Julius Benedictus,</i> g. m. <i>Anna Juliana Bützau</i> fra Holsten.	2. <i>Hieme Maria,</i> g. m. <i>Melchior v. d. Lith</i> til Wiegensen.	3. <i>Edda Gertruth,</i> g. m. <i>Herman v. Horn</i> til Wulmstorf.	4. <i>Margareta Hedewig,</i> g. m. <i>Wohlerd v. d. Mehden</i> til Niendorf.	5. <i>Lücke,</i> g. m. <i>Sebastian Marschalk</i> t. Freudenthal, dansk Major.
1. <i>Nicolaus Josua,</i> † c. 1691. Dansk Løjtnant.	2. <i>Aug. Henrich.</i>	3. <i>Jutius Benedictus.</i>	4. <i>Anna Juliana,</i> g. m. Løjtnant <i>Buchard</i> v. Rönn til Altendorf.	5. <i>Gertruth Lücke,</i> ugift.
6. <i>Margaretha Catharina,</i> g. m. <i>Jürgen Eberhard v. Klenck</i> til Achtehof.				
1. <i>Johan Friederich v. K.,</i> Svensk Oberstløjtnant, g. m. <i>Johanna v. Manderstern.</i>	2. <i>Julius Benedictus,</i> Dansk Oberstløjtnant fra 1728.	3. <i>Buchard</i> Svensk Kaptajn.		

Af kendte Medlemmer kan nævnes en Henrik Kule, som faldt i Slaget ved Hemmingstedt; flere har været Grever af Hadeln (Titlen ikke arvelig), saaledes 1500 Nicolaus Kuhle og 1573 en Mand af samme Navn. Den sidste mandlige i Slægten var Nicolaus Josua († c. 1691), fra hvem Godset blev taget allerede før hans Død. I 1662 havde han nemlig siddende til Hest om Natten skudt ind i en Borgers Hus i Otterndorf; og da han kom paa Raadhuset, begik han det utilgivelige at kalde Borgeren og en anden ligesindet for »Skælme«, hvorefter Kuhle blev arresteret og Godset senere frataget ham. Ved Giftermaal gik det da over til Familien von Klenck, i hvis Besiddelse det endnu findes.

Litteratur: *H. Sudendorf*: Urkundenbuch zur Geschichte der Herzöge von Braunschweig und Lüneburg. — *Lüneberg Mushard*: Monumenta nobilitatis antiquæ familiarum illustrium. Bremen 1708. — (*D. W. Bilkau*): Hadeleriologia historica. Hamburg 1722. — Chronik des Landes Hadeln. Otterndorf 1843.

En anden Slægt, der levede i Fyrstendømmet Bremen, og med hvilken der let kan ske Forvekslinger, er som nævnt i Indledningen Slægten v. d. Kuhla eller tidligere de Kula. — *Mushard* fortæller, at den oprindelig hed v. Selsing; men først i Slutningen af det 13. Aarhundrede antog den, efter at have nedsat sig ved Aaen Kula ved Stade, Navn efter denne, og opkaldte desuden den dér opførte Gaard efter Aaen. — Slægten Kuhla's Vaaben er et ganske andet end Kühleslægtens, nemlig en af to Taskesnit dannet rød Spids i hvidt; men ikke desmindre er der rig Lejlighed til Forveksling mellem Medlemmer af de to Familier, da begge i Slutningen af det 17. Aarhundrede har levet i Stade og er opførte i de samme Kirkebøger. Iøvrigt behøver vi ikke at komme nærmere ind herpaa, da der andet Steds findes ret udførlige Stamtavler baade over den Del af Kuhlslægten, der har levet i Hannover, og den Del, der er indvandret til Danmark. Det har kun været ønskeligt at forebygge, at man fremtidig dyrker Studiet af Slægten Kuhla i den Tro, at den er identisk med Slægten Kühle. Saadanne Forvekslinger er allerede flere Gange sket.

Stamtavler findes i:

L. Mushard: Monumenta. Bremen 1708, og Danmarks Adels Aarbog, XVIII (1901), S. 217.

Af samme Grund maa vi nævne Slægten eller Slægterne v. Kyle (v. Kiel, de Kylone eller de Kilone) fra Kiel i Holsten. Herfra kendes flere Vaaben, af hvilke det mest almindelige er et Skjold med en korsvis skraveret Tværbjælke, over hvilken der ses to mod Højre vendte Bjørnehoveder med opspændte Gab og tydelige Tunger¹⁾.

¹⁾ *Milde*: Siegel des Mittelalters aus Lübeck, Heft 5. S. 66.

Efter Vaabnet at dømmes synes denne Slægt at staa i Forbindelse med Familierne *de Godendorpe* (Gadendorf) og en ved Navn *Berg*, muligvis ogsaa med Slægten *Godowe* (Godov). Af kendte Medlemmer kan nævnes Elerus de Kyle, som i Begyndelsen af det 14. Aarhundrede var Lensmand paa Samsø, og Otte og Clemens vom Kyle, der i 1523 opføres blandt dem, der ikke har hyldet Frederik I, og i »Nyt dansk Adelsleksikon« urigtigt er opførte under Navnet Kule. — Slægten synes at være uddød i det 16. Aarhundrede. Endnu i 1530 nævnes Clemens vom Kile til Siggen; men kort Tid efter forsvinder Navnet helt.

Ogsaa i Pommern, hvor Navnet før den Tid var kendt, synes det forsvundet. Ligesom i Holsten var her det mest almindelige Fornavn Elerus.

Mecklenburgisches Urkundenbuch. — Schleswig-Holsteinische Regesten und Urkunden. — Urkundensammlung der Schleswig-Holstein-Lauenburgischen Gesellschaft. — Voss: Excerpter over enkelte adelige Personer (Rigsarkivet).

SLÆGTER, HVIS VAABEN IKKE KENDES.

Officersslæg-
ten v. Kühle
i Branden-
burg. Fra den nyere Tid er der endnu Grund til at nævne et Par Slægter, der har haft en Del Betydning. Men her gælder det ganske vist, at *Vaabnene er os ubekendte*, og det er derfor ikke udelukket, at der er en Forbindelse med de nulevende Kühler. — I Kyritz i *Brandenburg* skal en kendt Gabriel von Kühle være født, og han kom i 1682 til det preussiske Artilleri. Senere deltog han i flere Felttog og avancerede til Generalmajor. Han organiserede Artilleriet og blev som den første General, der fremgik deraf, af stor Betydning. I 1715 ledsagede han imidlertid Kong Friedrich Wilhelm til Stralsund, under hvis Belejring han faldt $\frac{9}{12}$ 1715.

Han har efterladt sig flere Børn, blandt hvilke er Michael Kühle, der 1702 blev Sekondløjtnant i Spandau, men døde 1708 som Tøjmester efter at have været gift med *Maria Elisabeth Wilke*, Datter af Pastor Matthias Wilke i Beetz og Barbara Jesse. En anden Søn, Johann Gabriel v. Kühle, blev Major ved Artilleriet i Magdeburg, hvor der 1742 skal være født ham en Søn, og hvor Majoren døde, saavidt det kan skønnes i 1768. Generalens tredje Søn var Christian Friedrich, og en Datter hed Charlotte Louise v. Kühle. Endelig kan nævnes, at en af disse Kühler var gift med *Dorothea Philippine*, Datter af Markgreve Philip af Brandenburg.

Se: *K. W. Schiöning*: Nachrichten von der preussischen Artillerie. Berlin 1844. — *Th. v. Mörner*: Märkische Kriegsobersten. Berlin 1861. — Märkische Forschungen XIV (1878), S. 168—69. Desuden kan nærmere Oplysninger søges i Geh. Statsarkivet i Berlin.

Til dette Brudstykke maa endnu føjes et, der kan være af Interesse. Vi kender nemlig i det 17. Aarhundrede i *Meklenburg* en Slægt, som har samme Navn som den foregaaende.

Fra det *Trierske* er omkring 1600 udvandret en Medikus og Hofapoteker Nicolaus Kühle, g. m. *Josina von Asch* fra Aachen; og han blev Stamfader til en Slægt, der sandsynligvis lever endnu. Hans Søn var Johannes Kühle, som 1622 blev Raadsherre i Güstrow og, da Wallenstein blev Hertug af Meklenburg og Friedland, Rentemester for Meklenburg (1628—30). Hans Hustru var *Margaretha Trabbow*, Datter af Præfekt i Mirrow Eggert Trabbow; og han er død i Januar 1630, ikke som tidligere opgivet¹⁾ 1638. En Søn, Johann Kühle, der ligesom Faderen blev Raadsherre, ægtede i 1652 *Christina Troye*, Datter af kgl. dansk Krigskommissær, biskoppelig Rentemester Daniel Troye, og døde ⁶/₈ 1662, og hans Søns Efterkommere udvandrede til Stralsund, hvor Slægten fortsattes under Navnet Kühle, og hvor ogsaa Medlemmer har haft Sæde i Raadet. De Led, der følger efter Johann Kühle og Christina Troye, er anførte i nedennævnte Haandskrift og gengives her uden Tilføjelser:

Johann Daniel Kühle,

f. 1653, Raadsherre og Kæmner i Güstrow,

g. 1682 med *Ilisabe*, Datter af Købmand i Stralsund Christian *Ambrosius*.

<i>Daniel Joachim Kühle,</i> f. ⁶ / ₄ 1684, † ⁶ / ₅ 1745, Købmand i Stralsund, Raadsherre 1740, a) g. m. <i>von Taden</i> († 1710), b) g. 1713 m. <i>Anna Christina</i> († ¹³ / ₉ 1773), Datter af Superintendent Lucas <i>Schröder</i> .	2. <i>Catharina Elisabeth,</i> g. m. <i>Peter Graumann,</i> Advokat og Raadsherre i Güstrow.
--	--

Johann Lukas Kühle,

f. ²⁰/₁₁ 1714, † i Stralsund ¹²/₆ 1794,

Raadsherre 1759, Syndicus 1769,

g. 1750 m. *Maria Regina* († 1792),

Datter af Borgmester David *Ike*.

Hermed slutter Listen, der uden Tvivl vil kunne føres videre. Men om dette har Interesse for dansk Slægtshistorie er ubekendt. De fleste af Navnet Kühle stammer vistnok fra Holsten, hvor en Del af dette Navn endnu lever.

Hovedkilder: *Dinnies*: Nachrichten die Rathspersonen der Stadt Stralsund betreffend. Bd. VIII, Tab. CXXXV (Haandskrift i Stralsunds Raadhusarkiv). — Jahrbücher des mecklenburgische Vereins für Geschichte und Altertumskunde. A. XXXVI og XXXVII.

SLÆGTER MED KØLLEVAABNET.

Efter disse Udflugter kan vi endelig tage fat paa Omtalen af de Slægter, der i Vaabnet har ført to korslagte Stridskøller (eller Morgenstjerner), og det er da naturligt først at henvende Opmærksomheden paa *den uradelige holstenske Slægt Kule* eller Küle.

¹⁾ *Fr. Thomas*: Analecta Gustavoviensia. Catalogus biographicus. Güstr. & Lpz. 1706. S. 150.

Allerede i de ældste Segl, vi kender fra den, er Vaabnet to korslagte Stridskøller¹⁾. Kun derved afviger Vaabenmærket fra de nulevende Kühle's, at den øverste Ende af hvert Kølleskift er forsynet med en Stjerne, og derved faar Køllerne ofte Lighed med Morgenstjerner.

Hvorfra Slægten er kommen kan ikke siges i Øjeblikket. De ældste Køllevaaben, vi kender fra Kulerne, stammer fra 1333 og de følgende Aar, hvor det træffes saare almindeligt i Dokumenter fra Holsten og Meklenburg.

Andre
Slægter med
Køllevaaben.

Men samme Vaaben kendes ogsaa fra adskillige andre Familier. Det kan saaledes nævnes, at Køllevaabnet føres af en af Slægterne *van Damen*, f. Eks. 1413 af Johan van Damen²⁾, der var Søn af Borgmester i Lübeck, Marquard van D. til Eckhorst. Formodentlig har han Navn efter Godset Dahme ved Grube i Amt Cismar. — En anden Slægt *v. Leine*³⁾ med samme Vaaben stammer fra Godset Leine i Pommern og levede i det 15. Aarhundrede. — Familien *v. Schwochow*⁴⁾ kendes fra det 15. Aarhundrede og boede i Schwochow og Hohengrabe i Kreis Pyritz samt i Greifenhagen. — Adskilligt vigtigere er dog den ene Slægt *v. Steding*⁵⁾, der stammer fra Stedingland og nævnes i det 13. Aarhundrede, hvorefter den fik en stærk Udbredelse i Pommern, hvor den holdt sig i flere Aarhundreder og besad rige Godser. — Endelig er Vaabnet ogsaa knyttet til det pommerske Navn *v. Siring*⁶⁾, der endnu i det 17. og 18. Aarhundrede holdt sig i Daberkow ved Regenwalde.

Men ogsaa i Egnene Sydøst for Harzen er Vaabnet kendt. Det tilhører f. Eks. Slægten *v. Bischofsrode*⁷⁾ der levede i Midten af det 15. Aarhundrede og stammer fra Byen af samme Navn, Øst for Creuzburg. — En Familie *v. Goch*⁸⁾ (ikke at forveksle med en anden af samme Navn), der i det 14. og 15. Aarhundrede har levet i det Merseburgske og Naumburgske, og hvoraf bl. a. er udgaaet Bisp Gerhard af Naumburg (1402—22), fører et lignende Segl. — Det samme gælder en af Slægterne *v. Ingersleben*⁹⁾ fra Ingersleben, Sydøst for Neuhaltensleben, en Slægt, der er kendt fra det 14. Aarhundrede. — Endvidere kan fra det 15. Aarhundrede fremføres Slægten *v. Malisch*¹⁰⁾, hvis Stamsæde er Malisch, SSV. for Wittenberg, og en Familie *v. Werder*¹¹⁾ fra Ærkestiftet Magdeburg.

De fleste af disse Navne er dog lidet kendte. Langt større Betydning har Slægten *v. Callenberg* eller *v. Kalenberg*¹²⁾ faaet. Den nævnes i Westphalen allerede i det 11. Aarhundrede, blev senere optaget i Grevestanden og har

¹⁾ *H. Petersen*: Danske adelige Sigiller. Kbh. 1897. Nr. 534 og 552. — *Milde*: Siegel des Mittelalters aus Lübeck. Heft 10. S. 77.

²⁾ *Siebmachers Wappenbuch* III, 3, Tafel 5. Sml. Codex diplomaticus Lubecensis. Bd. 5. S. 483.

³⁾ » » VI, 9, » 32.

⁴⁾ » » VI, 9, » 56.

⁵⁾ » » VI, 9, » 59.

⁶⁾ » » VI, 9, » 61.

⁷⁾ *O. Posse*: Die Siegel des Adels der Wettiner Lande. Bd. II, Nr. 383.

⁸⁾ *Siebmachers Wappenbuch* VI, 6, Tafel 33.

⁹⁾ » » VI, 6, » 50.

¹⁰⁾ *O. Posse*: Die Siegel des Adels der Wettiner Lande, Bd. IV. Nr. 928.

¹¹⁾ *Siebmachers Wappenbuch* VI, 6, Tafel 119.

¹²⁾ *H. Storck*: Dansk Vaabenbog. Tavle 19. — Danmarks Adels Aarboeg XXXVI (1919).

ogsaa levet i Danmark. — Af borgerlige Familier med Køllevaabnet kan nævnes to fra Hannover, nemlig *Kuhlmann* og *Kulemann*¹⁾. — I Sverige fører Slægten *Morgenstjerna*²⁾ to korslagte Morgenstjerner, og den fra Holland indvandrede Stamme *Kuyl* (*Kühl*, senere *Kuylenstjerna*) fører i Hjælmen én Morgenstjerne³⁾.

Køllevaabnet har altsaa været særdeles udbredt. Men hvorvidt der bestaar nogen Forbindelse mellem Kulerne og de øvrige, vi har omtalt, ved vi endnu ikke. — Hvad angaar Kuleslægten, har ogsaa den været bosat i forskellige Egne, og vi skal i det følgende give et kort Uddrag af de Oplysninger, der kan gives om dens Medlemmer.

Slægten
Kules (Küles)
ældste Hi-
storie.

Den første, vi kender af det omtalte Navn, er Ridder (miles) *Markward Kule*, som 1237 var i den vendiske Fyrste *Wartislaws* og fra 1242—47 nævnes i *Barnim I's* Tjeneste. Ved denne sidste møder vi desuden 1241 *Henrik Kule* og 1264—89 *Ridder Johannes Kule*, der var i Besiddelse af store Rigdomme og bl. a. forærede en Del Jord (100 »Hufe«) i *Persanzig* til Klostret *Buckow*.

Allerede fra den Tid var adskillige Kuler gaaet i holstensk og meklenburgsk Tjeneste, og blandt disse kan omtales *Ridder Herenfridus Kule*, der nævnes 1252 og 1257—61 betegnes som *Foged* (*advocatus*) i *Itzehoe*⁴⁾. Slægten har altsaa i den Tid hørt til de fornemste i Holsten jævnsides de kendte af Navnene *Alevelde*, *Krummendike*, *Pogwisch*, *Qualen*, *Rantzow*, *Reventlo* og *Rumor*.

Som *Foged* nævnes senere *Ridder Bertram Kule*, der ligesom *Broderen Johannes Rike*⁵⁾ (*Diues* = den mægtige) har haft en meget betydelig Magt. Den første omtales stadig fra 1295 hos de holstenske *Grever*, medens *Johannes*, der først omtales 1306, desuden en Tid var *Raad* hos *Fyrst Henrik* af *Meklenburg* og undertiden ogsaa gjorde Tjeneste hos andre. — Af *Gods* har de haft de fleste *Byer* paa *Halvøen Øst* for *Travemünde*. I 1313 købte *Johannes Rike Wichmannsdorf* og *Bolto* i *Steinbeck* (ved *Klütz*). Hans tre *Sønner* solgte i 1333 førstnævnte *By* og *Boltenhagen* til Klostret *Reinfeld*. I 1336 solgte *Væbner Johannes Kule* desuden *Johannisdorf* til samme Kloster. I 1335 nævnes *Ridder Bertram Kule* i *Vogtshagen*, og i 1355 solgte *Bertram Kule* og *Johan de Overberge* *Gaarden Grossen Bomgarten*. I 1365 omtales *Væbner Hartwich Kule* i *Tankenhagen*, og samme *Hartwich*, der var *Hertug Albrekt* af *Meklenburgs Raad*, frasagde sig i 1354 alle *Fordringer*

Slægtens
Godser i det
14. Aarhundrede.

¹⁾ *Siebmachers Wappenbuch*, IV, 5, Tafel 92.

Se desuden *Familiengeschichtliche Blätter*, Bd. 1, S. 108, 122, 143, 164, 184 f, og Bd. 3, S. 124 f.

²⁾ *Sveriges ridderskaps och adels vapenbok* Nr. 339.

³⁾ — — — — — Nr. 1304

I ældre danske Adelsleksika nævnes ogsaa en Slægt v. *Aderen* og en anden ved Navn *Wikung*. Begge førte korslagte to Morgenstjerner.

⁴⁾ Maaske den samme som *Herenfridus de Welna*.

⁵⁾ Hører ikke til de *Riker*, hvis *Vaaben* var én med 8 *Liljer* besat *Rose* (*Mecklenburgisches Urkundenbuch* IX, S. 384 og VII, S. 842) eller et spaltet *Skjold* med en *Vinge* til *Højre* og en halv *Lilie* til *Venstre*. [*M. U.*, XVI, S. 319.]

i Sievershagen. — I 1325 havde Foged Bertram Kule solgt Byerne Eppendorf, Gross-Borstel og Alsterdorf (Nord for Hamburg) til Klostret Harvestehude; i 1353 omtales det, at Johan Kule til Wesenberg er død, og i 1350—61 ejedes Jemedeshude og Tienden i Hetlingen ved Elben af Henrik Kules Enke og Sønner. Endelig kan hertil føjes, at i 1351 kvitterede Væbner Bertram Kule for et større Beløb fra Grev Johann af Holsten, der til ham havde bortpantet Halvdelen af Byen Grube og Nemus, kaldet Hagen i Grube, og 1376 testamenterede Johan Kule Byen Tramme og forskellige Godser til sin Hustru, *Beata*.

Heraf vil ses, at det ikke er ubetydelige Jordejendomme, Slægten har haft i det 14. Aarhundrede; men ogsaa den Indflydelse, den har haft udadtil, har været stor. Som særlig betydende Mænd kan nævnes Johannes Rikes tre Sønner, Væbneren Bertram Kule, der blev Hertug Albrekt af Meklenburgs Køgemester, Ridder Johannes Kule, der ogsaa var i Hertugens Tjeneste, og Ridder Christian, der i Begyndelsen træffes samme Sted.

Christian Kule, Ridder dansk Rigsraad, Hovedsmand paa Aalholm.

Af disse var Christian Kule den mægtigste. Efter som Væbner at have været knyttet til den meklenburgske Hertug, omtales han 1360 i Danmark. Han nævnes da som Ridder ved Danehoffet i Kalundborg og var med til at forelægge Valdemar Atterdags »Haandfæstning«, og samme Aar deltog han i de omfattende Fredsforhandlinger i Helsingborg. Derefter træffer vi ham ofte siden som Rigets Raad, i hvilken Egenskab han har været Vidne til alle vigtige Statshandlinger og flere Gange haft Fuldmagt til at forhandle paa Kongens Vegne med de holstenske Grever og Fristæderne. Han vil desuden være bekendt som Hovmester for Kong Valdemars Søn, Christoffer, der var Hertug af Lolland og boede paa Aalholm Slot 1360—63; men da Hertugen døde ung, blev Christian Kule Hovedsmand paa Aalholm og havde da det meste af Lolland under sig. Han oprettede paa Øen flere Herresæder, efter at Pesten havde udtyndet Befolkningen, og Aalholm har flere Gange været Centrum for store Begivenheder. I 1366 sluttede saaledes Valdemar Atterdag dér en Række Traktater med Albrekt af Meklenburg, og i 1368, medens Kongen var i Udlandet, blev Aalholm angrebet af Landets Fjender; men Angrebet mislykkedes, og derefter maatte de holstenske Grever, Albrekt af Meklenburg, Kongen af Sverige og Fristæderne Lübeck, Rostock, Stralsund og Wismar slutte Stilstand med Christian Kule og love ikke at angribe ham i to Aar, og da denne Frist var udløben, var Kongen forlængst kommen hjem og havde besejret Angriberne — Christian Kule synes ikke at have haft Børn med sin Hustru *Ermegard*, der nævnes i 1367, og han synes at være død kort efter 1376, da han efter den Tid ikke omtales.

Slægtens Embeder og Godser i det 15. Aarhundrede.

I Holsten, Lauenburg og Sønderjylland fortsættes Slægten imidlertid. Fra 1394 til 1405 nævnes Eggert Kule som Foged paa Gottorp, 1437 omtales Hartwisch Kule i samme Stilling og 1442 kaldes han Amtmand i Flensborg og paa Gottorp, og endelig 1451 betegnes en Christian Kule som Foged paa Ratzeburg. Nævnte Eggert Kule kaldes desuden Eggert Kule til Schwabstedt, og det maa da antages, at han har haft denne Borg under den slesvigske Bisp, som 1406 maatte pantsætte den til Dronning Margrethe, der satte Ridder Andreas Iversen Rosenkrantz til Hevringholm som Hoveds-

mand derpaa. — Ogsaa i det 15. Aarhundrede kan nævnes adskillige Godser, som Slægten har siddet inde med. Blandt disse er Byen og Godset Kronsmoor, der har været ejet af Ridder Johan Kule, hvis Sønner, Væbnerne Henrik og Borchard solgte deres Arv 1416 med Len og Greveskat fra Neuenbrook, Grevenkopp, Süderau, Krempdorf, Retwisch og Stellau. Endvidere afstod Væbneren Henrik Kule 14.. Byerne Søhren og Steinbeck til Klostret i Segeberg. Som Ejer af Nütschau ved Oldesloe nævnes 1457 og senere Henrik Kules Søn, Væbneren Nicolaus, der til sin Svoger, Ridder Nicolaus Brockdorff havde solgt Byen Warnow, og til Slut kan fremhæves, at i 1466 solgte Hans Kule Osterwohld, Süderwohld og Querke, Marken til Albersdorf og Tienden fra de syv Byer, Schelrade, Wrohm, Kodeborstell, Dellstedt, Süderrade, Osterrade og Telzopp mellem Heide og Rendsburg.

Hermed maa vi betragte de vigtigste Data vedrørende Slægtens Stillinger og Ejendomme som nævnte. Vi skal til dette endnu føje en Fortegnelse over de vigtigste Begivenheder, hvor Kulerne fremtræder som Vidner, en Fortegnelse, der langt fra maa anses for udtømmende, men alligevel kan give noget Indtryk af Slægtens Betydning. Fortegnelsen er et Uddrag fra alle mulige Kilder, som det vil føre for vidt at gøre nærmere Rede for. En Del af de her nævnte Data vil da ogsaa let kunne genfindes i de Samlinger af historiske Kildeskrifter, som er let tilgængelige i vore Biblioteker.

Vi begynder med:

Aar 1237, da Hertug Wartislaw af Pommern overdrager Byen Perselyn til Klostret Reinfeld, til hvilket Ridder Markward Kule er Vidne;

og vi fortsætter dernæst med følgende:

1242 forlener Hertug Barnim Klostret Dargun med Byerne Garz og Caseburg. Vidne: Markward Kule.

1253 træffer Greverne Johan I og Gert I af Holsten, Stormarn og Schauenburg og Ridderne en Overenskomst med Lübeck. Vidne: Ridder Herenfridus Kule.

1257 stadfæster Greverne Johan og Gert Itzehoes Privilegier. Vidne: Foged i Itzehoe, Herenfridus Kule.

1260 giver Greverne Johan og Gert Itzehoe Stabelret paa Stör. Vidne: Foged Herenfridus Kule.

1264 indsætter Hertug Mestwin II Barnim I til Arving i Schwedt og andre Lande. Vidne: Ridder Johannes Kule.

1304 deler Grev Adolf af Holsten Fædrearven med Greverne Gert og Henrik. Vidne: Ridder Bertram Kule.

1311 lover Grev Adolf at undlade fra Slottet Hatesburg at skade de forbi-dragende Købmænd, og han sikrer Lübecks Raadmand og Borgere frit Lejde, hvis der skulde opstaa visse Stridigheder. Vidner: Ridder og Foged Bertram Kule og Broderen, Ridder Johannes Rike.

1312 slutter Grev Adolf VI Forbund med Junker Gert III¹⁾ mod Brode-deren Grev Gert II. Vidner: Bertram Kule og Johannes Rike.

Slægtsmed-
lemmer som
Vidner til
vigtige Begi-
venheder

¹⁾ »Den kullede Greve«.

1314 finder en betydningsfuld Landsdeling Sted mellem Grev Adolf, Gert¹⁾ og Junker Johan. Vidner Bertram Kule og Johannes Rike.

1315 slutter Hertug Erik af Slesvig sig til Erik Menveds Fjender. Vidne: Johannes Rike.

1340 sker en ny Landsdeling mellem Greverne Adolf, Gert¹⁾ og Junker Johan. Vidne: Bertram Kule.

1353 slutter Claus, Claus den unge og Bernhard Landsfred paa to Aar med Hertugerne Johan og Albrekt af Meklenburg, Grev Otto af Schwerin og forskellige Byer. Vidne: Væbner Hartwich Kule.

1356 forlover Nicolaus III, Fyrste af Werle, sin Datter Catharine med Hertug Albrekt af Meklenburgs Søn, Magnus. Vidne: Hartwich Kule.

1358 kundgør Hertuginde Rikarda af Slesvig, at Valdemar Atterdag har indrømmet hende Als og Sundeved. Vidne: Petrus Kule.

1360 afholdes Danehof i Kalundborg, og Kong Valdemar underskriver sammen med Prælater og Ridderskab den kendte Overenskomst, der betegnes som »Kong Valdemars Haandfæstning«. Vidne: Ridder Christian Kule.

1360 slutter Kong Valdemar, hans Søn Christoffer og Hertug Erik af Sachsen i Helsingborg Fred og Venskab med Hertug Albrekt af Meklenburg, hans tre Sønner og Broder samt Markgreven af Brandenburg, Hertug Rudolf af Sachsen, Hertug Barnim af Stettin, Hertug Valdemar af Slesvig og alle Greverne af Holsten mod Magnus Smek af Sverige. Vidner: Paa dansk Side Ridder Christian Kule, paa meklenburgsk Væbner Hartwich Kule.

1360 aftaler Hertug Albrekt af Meklenburg i Helsingborg med Hertug Erik af Sachsen-Lauenburg Forlovelse mellem Eriks Datter, Jutta, og Albrekts Søn, Magnus, og slutter et Forbund, hvorved Hertug Erik frasiger sig enhver Fordring paa Albrekts Lande.

Til Forhandling træder Henrik v. Bülow og Hartwich Kule, Albrekts Raader, sammen med to af Eriks Raad.

1362 bekendtgør Kong Valdemar og hans Søn Christoffer, Bisper og Ridderne den med Kongerne Magnus Smek og Haakon samt Hansestæderne sluttede treaarige Stilstand. Vidne: Christian Kule.

1363 giver Kong Valdemar ved Forsamlingen i Nykøbing paa Falster Fuldmagt til, at Ærkebispen i Lund, Høvedsmanden i København, Kongens Marskalk og Christian Kule (Hertug Christoffers Hovmester) kan forhandle med Hansernes Sendebud.

1364 udsendes derefter en Række Meddelelser om Overenskomster, bl. a. sluttet en Stilstand paa fire Aar mellem Kong Valdemar og de nordtyske Byer. Vidne: Høvedsmand paa Aalholm, Ridder Christian Kule.

1364 bekendtgør Hertug Henrik af Slesvig og talrige Riddere og Væbnere en Overenskomst, der er bleven sluttet mellem Grev Claus og Arvingerne efter Henrik v. Reventlo. Vidne: I Ridderskabet Claus Kule.

1366 lover Hertug Albrekts Søn og Svigersønnen, Grev Adolf af Holsten at betale Medgift i tre Terminer, og som Sikkerhed bortpanter han Amtet

¹⁾ »Den kullede Greve«.

og Byen Wittenberg og Hagenow. Vidne: Væbner Hartwich Kule og Ridder Claus Kule.

1366 slutter Fyrsterne Lorenz, Johan den yngre og Johan den ældre af Werle et Forlig med Hertug Albrekt af Meklenburg og hans Sønner paa Grund af Formælingen mellem Johan den ældre og Hertug Henriks Datter, Euphemia. Vidne: Hartwich Kule.

1367 var Forhandlingerne i Gang mellem de nordtyske Søstæder, Kong Valdemar og senere ogsaa det danske Raad, Hertug Erik af Sachsen og Grev Adolf af Holsten. Af Raadet: Christian Kule.

1368 slutter Hertug Albrekt af Meklenburg og Sønner et Forbund med Greverne Henrik og Claus af Holsten mod Kong Valdemar af Danmark og lover ogsaa Kong Albrekt af Sveriges Medvirken. Vidne: Hartwich Kule.

1368 slutter Greverne Henrik, Claus og deres Forbundsfæller, Hertug Albrekt af Meklenburg, dennes Søn, Kong Albrekt af Sverige, Byerne Lübeck, Rostock, Stralsund, Wismar og andre Hansestæder Fred med Ridder Christian Kule, Hovedsmand paa Aalholm.

1369 kundgør det danske Rigsraad Fredslutning med Hansestæderne. Vidne: Christian Kule.

1370 kundgør det danske Rigsraad én med Søstæderne truffen Overenskomst, hvorved de skaanske Slotte Skanör, Falsterbo, Malmö og Helsingborg med dertil hørende Landsdele stilles som Pant for den Skade, Søstæderne har lidt. — Senere vedtages yderligere en Række Overenskomster mellem samme Parter. I Raadet: Christian Kule.

1370 bortpanter Erik den ældre af Sachsen hele sit Land til Lübeck. Hertugens Skriver: Albrekt Kule.

1371 lover Kong Valdemar, at hvis han dør uden mandlige Arvinger, skal Hertug Albrekt af Meklenburg arve hans Rige. Vidne: Christian Kule.

1373 sluttes Fred mellem Kong Valdemar og Greverne Henrik og Claus ved Hjælp af Hertugerne Albrekt og Henrik af Meklenburg. Vidne: Christian Kule.

1374 overdrager Hertug Henrik af Slesvig Kong Valdemar at indløse Slottet Gottorp. Vidne: Christian Kule.

1376 stadfæster Kong Olaf den 1370 mellem Kong Valdemar og Hansestæderne sluttede Fred. Vidne: Christian Kule.

1376 bortpanter Kong Albrekt, Hertugerne Albrekt, Henrik og Magnus af Meklenburg til Grev Henrik II, Claus og Adolf VII Aalholm og Ravensborg med Lolland, Landet Sire, Kolding og Ribe og lover at skaffe Fyn. Vidne: Hartwich Kule.

1376 træffer de samme Mænd Overenskomst for at skaffe Greverne Hertugdømmet Slesvig med Als og Langeland. Vidne: Hartwich Kule.

1376 udnævner Ærkebiskop Albrekt af Bremen Grev Adolf og Kurd Kammermeister til Embedsmænd over hele Ærkestiftet og bortpanter til dem Slottet Vorde med Slikburg, Grevskabet Buxtehude, Altenland og Kehdingen. Vidne: Væbner Johan Kule.

1379 bortpanter Ærkebispens Haseldorf til Grev Adolf. Vidne: Johan Kule.

1397 deler Hertug Gert af Slesvig og Greverne Albrekt og Henrik af Holsten Landene Holsten, Stormarn og Femern. Vidner: Ridderne Claus og Volrad Kule.

1398 stadfæster Hertug Gert de Friheder, som Flensborg havde nydt under Hertugerne Erik og Valdemar af Jylland og Greverne Henrik og Claus af Holsten. Vidne: Foged paa Gottorp, Væbner Eggert Kule.

1399 stadfæster Gert Slesvig Domkapitels Privilegier. Vidne: Eggert Kule.

1411 sluttes i Kolding Fred i fem Aar mellem Erik af Pommern, Hertuginde Elisabeth af Slesvig og Grev Henrik af Holsten. Vidne: Væbner Henrik Kule.

1417 sluttes Stilstand mellem Kong Erik paa den ene Side og Hertug Henrik af Slesvig og Broderen paa den anden. Vidne: Henrik Kule.

1418 stadfæster Fyrst Henrik af Stormarn Byen Segebergs Privilegier. Vidne: Henrik Kule.

1428 træffer Hertug Adolf af Slesvig og Grev Gert af Holsten Overenskomst med Benedict v. Ahlefeldt til Segard om, at denne skulde optræde som den danske Konges Fjende. Vidne Henrik Kule.

1443 sender Landskabet Everschop et Fejdebrev til Hertug Adolf af Slesvig og Epe Wunneken i Anledning af Ødelæggelsen af Epenborg. Vidne: Amtmand i Gottorp og Flensborg, Væbner Hartwisch Kule.

1469 sluttes Forbund mellem Ridderskabet af Slesvig, Holsten og Stormarn. Vidne: Væbner Claus Kule.

1470 sluttes Forbund mellem Kong Christian I, Prælaterne, Ridderskabet, Lübeck og Hamburg. Vidne: Claus Kule.

Dermed forsvinder den Del af Slægten, der har haft nogen Betydning. Claus Kule (Nicolaus Kuele) nævnes endnu i 1481; men derefter hører vi intet til ham.

Faste Mindes-
mærker.

Vi har dog endnu som Kilder tilbage de ganske faa faste Mindesmærker, der er bevarede, og som viser, at der i hvert Fald lidt senere end nævnte Claus har levet et Par af Slægten. Den ældste Gravsten, vi kender, er fra Doberan Kirke i Meklenburg over Johann Moltke af Neuenkirchen, † 1391, og hans to Hustruer Margareta Reventlow, † 1388 og Alheydis Kule¹⁾. I Arnsbøk Kirke findes en Sten over Klosterjomfru Elisabeth Kyle (Vaaben: to korslagte Morgenstjerner), † 1413²⁾; og i Landkirchen paa Femern kendes en Gravsten over Johannes Kule († $\frac{4}{3}$ 1497), som i 17 Aar var Provst paa Femern og før den Tid Vikar, og én Gravsten over hans Broder Hartwisch Kule († 1493), der var Vikar efter ham³⁾.

¹⁾ *Fr. Schlie*: Die Kunst- und Geschichtsdenkmäler des Grossherzogthums Mecklenburg-Schwerin III. S. 675.

²⁾ *L. Bobé*: Slægten Ahlefeldts Historie. Bd. 1. Henvisninger S. 48—49.

³⁾ *R. Haupt*: Bau- und Kunstdenkmäler Schleswig-Holsteins. Bd. 2. S. 87.

Det nævnes her, at Johannes Kule er død 1494, hvilket næppe er rigtigt. I tidligere Opgivelser staar 1497, og fra dette Aar stammer ogsaa hans Testamente til Arnsbøk Kloster. (*Voss*: Excerpter.)

Med disse sparsomme Rester maa vi imidlertid nøjes. Kun mindre be-slægten Kule tydende Mænd har levet i senere Tid, og som de vigtigste maa foruden nogle ved Krempe enkelte gejstlige i Hamburg nævnes en Række, som alle hører hjemme i Egnen omkring Krempe. Men hvor nær eller fjern Forbindelse de har med den i det foregaaende omtalte Kuleslægt, er os ubekendt.

Dog synes Krempeegnen at have været ét af Arnestederne for den gamle Adelsslægt, der tidligt der i Egnen har haft Kronsmoor; og følgende Oplysninger kan da næppe være uden Interesse i den Sammenhæng:

1427 lever Otto Kule i Neuenkirchen ved Krempe, hvor han ejer Gods.

1462 sælger Lüder Rumor, der var Amtmand i Steinburg, en Gaard i Süderau til Hermann Kule.

1494 omtales Laurentz Kule som Raadmand i Krempe. Som saadan er han død 1533.

1504 lever Gert Kule i Stade og er Dekan for Kalandsbrødrene 1527—30.

1507 stiftes et Alter og et Vikarie i Skt. Petri Kirke i Krempe af Vikar ved Hamburger Kirken, Gert Kuele og hans Fætre Gert og Lorentz Kuele af Krempe.

1547 vælges Jasper Kule (Küle) til Borgmester i Krempe, † 1570.

1551 nævnes i en Handel mellem Ridder Johann Rantzau og Henrik Timmermann, at »Hr. von olden Hans Kulen« er Jordbesidder ved Itzehoe.

c. 1540 fødes en Johan Kule i Krempe, 1569 bliver han Bursarius ved Klostret Reinfeld og 1576 bliver han Abbed. Ved Klostrets Ophævelse 1582 faar han Gaarden Klein Reinfeld ved Lübeck og 4000 Thlr.; men Gaarden sælges Aaret efter, og han flytter til Hamburg, hvor han dør efter 1620.

1614 køber Johan Kuel fra Eltersdorf (Borsfleth Sogn) ved Krempe en Gaard af Stedfaderen Jacob Brügge. Købesum: 18000 Mk. lübsk.

Hovedkilder: Codex diplomaticus Lubecensis. — Mecklenburgisches Urkundenbuch. — Pommersches Urkundenbuch. — Schleswig-Holsteinische Regesten und Urkunden. — Urkundensammlung der Schleswig-Holstein-Lauenburgischen Gesellschaft. — Hansisches Urkundenbuch. — Hanse-Recesse. — Voss: Excerpter over enkelte adelige Personer. (Rigsarkivet.)

Vi ser saaledes, at Kule'rne kan følges i Holsten længe efter det 15. Aarhundrede, ja, endog ind i det 17. — I *Meklenburg*, hvor de i Begyndelsen havde haft stor Magt, forsvinder de derimod omtrent allerede før 1400. Kun nu og da træffes Navnet senere, f. Eks. var en Margarethe Kule Priorinde i Neukloster 1465—66. Ellers synes Kulerne kun at have holdt sig et Sted, nemlig paa Fürstenhagen (mellem Neu Strelitz og Prenzlau). Dette Gods blev dog af Klaus Kules Datter Materna († 1476), der var Abbedisse i Boitzenburg, overdraget til Klostret, og 1459 overdroges desuden Fürstenau dertil, samtidig med at Ejerinden, Maternas Søster, Katharina, der havde været gift med en v. Dewitz, blev optaget i Boitzenburg¹⁾.

Kule i Meklenburg.

¹⁾ *Riedel:* Codex diplomaticus Brandenburgensis I, 13 S. 58, 61—62, 81 og I, 21, S. 274 samt 65, 66 og 68.

Jahrbücher des Vereins für mecklenburgische Geschichte XXXVII. S. 93—94.

Slægten v. Kühle (Kule) paa Gottberg. Ogsaa paa *Gottberg* i Pommern, S.Ø. for Pyritz nævnes Navnet Kule i 1419; og i de følgende Aarhundreder møder vi det gentagne Gange. Endnu i 1715 levede Andreas, Jacob og Caspar Joachim v. Kühle der; og sidstnævnte havde en Søn, Kaptajn Carl Gustav v. Kühle, der døde 1723. Faderen overlevede ham, og med ham skal Slægten være uddød 1732¹⁾.

Slægten Kule paa Walsleben. Som sidste Gren i Tyskland, vi ønsker at nævne, er Slægten paa *Walsleben*, der omtales fra 1427. Her er den første, vi kender, en Hans Kule, der endnu omtales 1456, og som maaske er identisk med Hans Kule, der 1440 var Foged i Lychen og Omegn, S.Ø. for Neu Strelitz. I hvert Fald er det troligt, at der er en nær Forbindelse mellem de Kuler, vi møder spredt i Ukermark og tilgrænsende Lande (f. Eks. paa et Gods i Hitzdorf og paa Basedow).

De sidste paa Walsleben er Urbans Sønner Friedrich og Jochim, der er døde c. 1603. Af Interesse er desuden Margareta Kule, der 1491 nævnes paa Walsleben og 1538—41 var Priorinde for Frøkenklostret i Lindow. Hendes Broder Jochim drog til Stettin, hvor han var Raadmand 1520—1543²⁾.

Slægten Kyle (Kyhle) i Sverige. Som sidste Sidegren maa endelig omtales den svenske Slægt Kyle eller Kyhle. Dens Vaaben er ganske vist to korslagte Horn³⁾; men oprindeligt har ogsaa det været to korslagte Køller, hvilket fremgaar af et Segl, som er opbevaret fra Foged paa Åbo Slot, Væbner Johan Kyle 1490⁴⁾.

Antagelig er Slægten indført med Albrekt af Meklenburg, selv om den ikke er opført i Listerne over indvandrede fra den Tid. — *Anrep* har givet en ret udførlig Stamtavle over Kylerne; men heri findes ingen Tilknytning til Meklenburgerne; og det vil velsagtens være vanskeligt at opnaa en saadan, skønt Stamtavlen rækker omtrent ned til Kong Albrekts Tid. Forstyrrende virker det ogsaa, at der findes en anden Slægt Kule, der ofte kaldes Kyle, og som senere førte over i Slægterne *Schillerfelt* og *Palmstierna*. Men trods de Vanskeligheder, der er at overvinde, kan der dog fremføres et rigt Materiale, der kan supplere de Oplysninger, *Anrep* har givet.

Af Interesse er det f. Eks., at i 1415 nævnes en Hovedsmand Johan Kyle, der dette Aar fik et Gods i Risby Sogn i Möre Amt som Pant; og i 1417 nævnes det, at en Kyle har faaet Gods i Sibbarp, Sånarp og Watlö i Göinge. — *Anrep* nævner rigtignok, at en Johannes Kyle var Erik af Pommerns Hofpræst og døde som Prior i Nådensdal 1454; men det har været ham ubekendt, at allerede 1483 har Slægten indehaft Landets højeste Stilling, idet Johan Kyle til Huseby og Noora da nævnes som Rigsraad. Samme

¹⁾ *Riedel* II, 5, S. 136 og *Siebmacher* VI, 9, S. 49.

²⁾ Kilder; *Riedel* II, 3, S. 336 o. fl. — *Hanse-Recesse* III, 6, S. 36 og *Baltische Studien*. Neue Folge XVII, S. 120.

³⁾ *Sveriges ridderskaps och adels vapenbok*, Ridders- och adelsmän, Nr. 5.

⁴⁾ *R. Hausen*: Finlands medeltidssigill, Nr. 250.

Stilling indtog Claus Kyle i 1524 og derefter hans Søn Hans Kyle. Men iøvrigt er særlig Kylernes Forhold til Sturerne af Betydning.

I Svante Stures Kampe mod Kong Hans og Christian II deltog flere af Slægten paa Stures Side. Påvel til Barkestorp (ved Kalmar) var 1496—1515 Lagman paa Øland. Han deltog iøvrigt sammen med Biskop Hemming Gad særlig i Kampen om Kalmar Slot og tjente ofte som Sendebud for Svante. 1505 afbrændte den danske Bisp og Hærfører Jachim Trolle hans Gaard, og som Erstatning herfor bad han om Elbo Herred, hvilket Hemming Gad og Ridder Sten Christiensen anbefalede; men om han har faaet det vides ikke. At han har opnaaet rigelig Erstatning kan dog ikke betvivles; thi i 1508 klagede den senere Admiral Niels Bröms sin Nød og henviste til Påvel Kyle, der havde stor Rigdom, og til hvem han havde maattet pantsætte sin Gaard for at faa en Tønde Krudt.

Påvels Anstrengelser for at samle Möreboerne til Angreb paa og Hærens Belejring af Kalmar Slot blev dog uden Udbytte, der blev aabnet Fredsforhandlinger, hvor Påvel meget ofte nævnes overfor Mænd som Junker Wilhelm, Jørgen Kok paa Kalmar Slot, Søren Norby, Otto Rud paa Borgholm og Jens Holgersen Ulfstand, og efter Fredsslutningen kom Påvel 1509 til at indsamle en Del Penge til Kong Hans.

Påvel Kyle døde 1515, og ogsaa hans Broder, Johan Kyle, der var Hovedsmand paa Åbo Slot, var borte, da Kristian II angreb Svenskerne og i 1520 indtog Stokholm. Men en anden Broder, Claus Kyle, der var Slotslofve i Stokholm, maatte aabne Slottets Porte for den danske Konge og blev sammen med Svogeren, Ridder og Rigsraad Magnus Ivarson Green til Tidø halshugget ved Blodbadet.

Allerede seks Aar efter sad dog Påvels Søn Johan Kyle i Slotslofven i Kalmar og var Lagman paa Øland, medens en anden Søn Claus til Barkestorp, Erstavik og Brådhulta tre Aar senere var Rigsraad og sad paa Stokholm Slot. Senere blev en Søn af Claus, nemlig Hans Kyle til Erstavik, Elfgårde og Drettinge Slotslofve paa Viborg i Finland, derefter Admiral, Rigsraad, Slotslofve i Stokholm, Lagman i Södermanland og endelig Statholder paa Stokholm Slot. Ved Kong Erik XIV's Kroning blev han Ridder af Skt. Salvators Orden og ved Johan III's Kroning Ridder af Guds Lams Orden; og medens Erik XIV var fængslet var han blandt de 23 Rigsraader og andre Adelsmænd, der skiftevis bevogtede ham. 1583 døde han efter at have været gift, første Gang med *Carin Kagg*, Datter af Hovedsmand Niels Erlandsson Kagg, og anden Gang med Friherreinde *Anna Oxenstjerna*, Tante til Rigskansler Axel Oxenstjerna. — Af Sønner havde han Erik og Clas, hvoraf den første blev Stamfader til *Erstavikgrenen*, den anden til *Barkestorpgrenen*.

Erik til Dannäs blev i Slaget ved Kerkholm 1605 taget til Fange af Polakkerne, blev senere Kaptajn i Flaaden og havde i 1611 Kommando over »Lilla flottan«. Blandt hans Efterkommere var Gabriel Kyle, der blev gift paa Stokholm Slot med *Catharina Maria Bjelkenstjerna*, Datter af Rigsraad og Rigsadmiral Hans Classen Bjelkenstjerna og Friherreinde Elisabeth Gyllenstjerna. Denne Gabriel Kyle blev under Trediveaarskrigen Oberst. Han førte Centrum for højre Fløj i Slaget ved Lützen, og efter senere at have drevet

Generalvagtmeister Ernst v. Kruckow ind over den polske Grænse døde han i Landsberg i Brandenburg 1644.

Hans Broder Hans til Dannäs, Fyllerid og Krakstad, g. m. *Elin Drake*, Datter af Statholder Axel Drake, blev Herredshøvding og var senere Assessor ved Götha Hofret. Han er død 1673 og efterlod sig en Søn Gabriel, g. m. Friherreinde *Christina Banér*; og denne Søn, der blev Admiralitetskaptajn, havde endelig to Sønner, Hans Kyhle og Gabriel Kyhle, hvormed denne Gren uddøde. Anrep fortæller, at Hans døde 1709; men det er urigtigt. Han faldt som Kaptajn ved Frauenstadt ^{3/2} 1706¹⁾. Broderen skal være falden i 1715.

Tilbage er kun *Barkestorpgrænen*, der begynder med Clas Kyle til Elfgårde, Harg, Frötuna og Drettinge. Han efterlod sig Hans Kyle (Kyhle) til Frötuna, Barkestorp, Drettinge, Rosenhof, Kyhlehof og Kyhleberg, og denne Søn blev tidligt Page hos Gustav Adolf og senere Hofjunker. I Felttoget i Liffland har han deltaget, og i Trediveaarskrigen som Oberst. Senere blev han Landshøvding i Østerbottn og døde 1650. Første Gang var han gift med den smukke og lærde Friherreinde *Wendela Skytte* af Duderhoff, der var Datter af Gustav Adolfs Lærer, Rigsraad Johan Bengtson Skytte af Duderhoff. Hun døde af Pest i Stralsund 1629, og Kyle giftede sig da i Meklenburg med *Elisabeth Catharina von der Lühe*. Da hun imidlertid var ham utro under Krigen, blev han skilt fra hende og gift med *Maria Ribbing*, Datter af Landshøvding Svend Ribbing, og med de ti Børn, der var Frugten af de to første Ægteskaber, er Slægten uddød.

Hovedkilder: *C. Anrep*: Svenska adelns ättar-taflor. — *C. G. Styffe*: Bidrag til Skandinaviens historia, Bd. 4—5. — Historiska handlingar rörande Skandinaviens historia. Ny följd XIII og XVI. — *A. v. Stiernmann*: Swea og Götha höfvingaminne. Stockholm 1836. — Sveriges ridderskaps riksdags protokoll. — *A. Zettersten*: Svenska flottans historia. — *A. Bergström*: Kgl. Uplands regementets historia. Stockholm. 1902.

Slutning. Vi ser af alt dette, at selv om mange af de nævnte Slægter kan forfølges i et længere Tidsrum, saa der endog for flere af dem vil kunne fremstilles hele Stamtavler, finder vi dog ingen Sammenhæng mellem Slægterne indbyrdes.

Vi har heller ikke udnyttet det Material, som er os kendt, med det Formaal at give en sammenhængende Fremstilling for hver af de omtalte Slægter. Idet vi foreløbig kun har ønsket at gøre opmærksom paa, at de nævnte Slægter findes, og at de gennem de angivne Tidsrum har levet i bestemte Egne, har det ligget udenfor vor Plan at give en fyldig historisk Redegørelse. Det, det foreløbig gælder for os, er at skabe en saadan Vejledning, at der er et Grundlag at bygge paa, inden vi gaar videre.

Oplysninger, der vedrører Slægterne *uden Køllevaaben*, har særlig Betydning derved, at de sikrer mod Forveksling; men desuden kan en særlig Undersøgelse over disse Slægters Historie ogsaa have en speciel Interesse i dansk Genealogi. Slægten Kuhle i Hadeln har ikke hidtil herhjemme været paaagtet, og Slægterne v. Kyle trænger til en nærmere Undersøgelse, fordi man

¹⁾ Handlingar rörande Skandinaviens historia XXIV S. 81.

derved berører flere Familiers Historie, som hidtil i det væsentlige har været forsømt.

Det samme gælder de Slægter, hvis Vaaben ikke kendes, og særlig gælder det for Slægterne *med Køllevaabnet*, specielt Kulerne i Holsten, at de i Nordens ældre Historie har haft en saa fremtrædende Plads, at de ikke bør negligeres.

Tilbage er kun Spørgsmaalet, hvorvidt disse Slægter har haft nogen Forbindelse med de nulevende Kühler. Skønt vi ønsker at føre dette Problem til en Løsning, maa vi i Øjeblikket lade det ubesvaret. At vi har medtaget det foregaaende Afsnit, er derfor kun berettiget dels ved, at disse Undersøgelser i sig selv kan have Betydning, dels ved, at der derved skabes et Grundlag for et videre Studium af Slægten Kühle. Forhaabentlig vil et saadant da senere kunne bringe os til et mere fuldstændigt Overblik og en mere omfattende Sammenhæng. I hvert Fald er der i Øjeblikket ingen Grund til at tvivle om, at en Plan i den Retning ikke skulde kunne gennemføres.

Saa længe denne Plan ikke er gennemført, maa vi endnu nøjes med den Oversigt, vi i det følgende skal bringe. Deri er meddelt det væsentlige af, hvad vi ved om de yngre Kühler, og förmodentlig vil det være tilstrækkeligt for dem, der ønsker at kende Slægtens Liv her i Norden.

II. DE YNGRE KÜHLER.

Den nulevende danske Slægts Vaaben er to korsvis lagte Sølvkøller i Vaaben. blaat Felt; paa den kronede Hjælm er tre Strudsfer, hvoraf den midterste er hvid og de to andre blaa. Fra ældre Tid møder vi Afvigelser herfra. F. Eks. kan det nævnes, at i Segl, der hidrører fra Major Nicolaus Johann v. Kühle († 1736), er Køllerne ganske svagt bøjede, og paa hver Side af Hjælmens Fjerbusk sidder et Vesselhorn.

Hvorfra den nulevende Stamme er kommen kan ikke i Øjeblikket afstamning. gøres. Som det fremgaar af det foregaaende Afsnit, udviser det indsamlede Materiale en broget Mangfoldighed; og vi har kun usikre Holdepunkter. Givet er det, at der er en Forbindelse med de Kuleslægter, der fører Køllevaabnet, og som sandsynligt tør det maaske anses, at Slægtens ældste, Borgmester Nicolaus Kühle i Stade, er indvandret direkte fra Holsten til Hertugdømmet Bremen. I Særdeleshed er der Grund til en saadan Antagelse, da vi ved, at han har hentet baade sin første og anden Hustru fra Egnen nord for Elben. Men muligt er det dog, at der er en Forbindelse med førnævnte Slægt Kühle, der indvandrede fra Trier til Meklenburg, og endelig kan tænkes, at Kühlerne er kommen fra Emden i Ostfriesland eller Egnen deromkring. Vi kender nemlig visse Arvesager derfra; men de har ikke hidtil kunnet undersøges nærmere. Heller ikke kendes en Slægt Kühle i disse Egne. En Familie *van Keulen*¹⁾, som er indvandret dertil fra Gent i Slutningen af det 16. Aarhundrede fører et andet Vaaben, og er derfor uden Forbindelse med Stadeslægten; og det samme gælder den nederlandske Slægt *ter Kuile*, der hører hjemme i Grænsebyen Enschede²⁾.

Hvad Navneformen angaar, kan det bemærkes, at de ældste Slægtled ofte Navnets Stavemaade. kaldes Kühl eller von Kühlen. Det gælder f. Eks. førnævnte Nicolaus Johann, der, medens han var i Sverige, dog benævnedes Niclas Johann Kyhle. Samme Mand kaldes i Rosenkrantzernes Papirer »van Keullen« eller »von Keülen«³⁾,

¹⁾ Udtales: Köhlen.

²⁾ Denne Slægt kan føres tilbage til Jan ter Kuile, der døde ¹⁹/₂ 1703 paa Braam te Buurse (Overijssel). Se: A. A. Vorsterman van Oyen: Stam en Wapenboek.

³⁾ Sml. Tycho de Hofman: Danske Adelsmænd. Kbh. 1779. Bd. 2. S. 77. Tab. II.

og i Testamentet efter Ide Daa betegnes han som Oberstløjtnant von Köelen«. ¹⁾ Stavemaaden er altsaa i ældre Tid ret usikker, og denne Vaklen spores endnu under Major Carl Gustav von Kühle († 1770), men er ikke almindelig senere.

Slægten Kühle i Stade fra Byen Stade, Syd for Elben, ca. 35 km Vest for Hamburg, og Faderen til den hertil indvandrede var:

- I. Nicolaus Kühle (Küle). Denne var formodentlig Søn af en Peter Kühle, der 1651 nævnes i Stade som Underskriver af en Protestadresse mod den svenske Regering. ²⁾ Men noget nærmere kender vi ikke til Hr. Peter, der næppe har levet ret længe der i Byen. — Stade havde siden 1648 været i svensk Besiddelse, og den var Hovedstad i Fyrstendømmet Bremen. Umiddelbart før havde Trediveaarskrigen bredt sig ogsaa i disse Egne, og hinsides Elben havde Wallenstein huseret i Itzehoe, Krempe og Landet der omkring. 1643 var Svenskerne brudt ind i Holsten, og Torstensson havde indtaget Itzehoe og Breitenburg; men allerede 1644 var de bleven forjagede af Danskerne, og da Karl X Gustav 1657 igen kom i Krig med Danmark, drog han ind i Holsten, hvor bl. a. en stor Del af Itzehoe blev ødelagt. Heller ikke i Stade var Forholdene lystelige. I 1659 brændte en Trediedel af Byen, ³⁾ og endelig 1676 gik Fyrstendømmet Bremen over til Hannoveranerne, — Men allerede før den Tid møder vi førnævnte Nicolaus Kühle i Stade.

I 1662 nævnes han første Gang som Retsnotar og Underretsaktuar og forblev i disse Stillinger de følgende Aar. ^{23/2} 1664 indgik han Ægteskab med *Margarethe von Bevern*, Datter af Raadmand i Itzehoe, Osias (Esaias) v. Bevern ⁴⁾ (Raadmand fra 1654, † 1670). Denne Hustru fødte to Børn, men derefter døde hun ca. 1673. Aaret før var Kühle bleven Kæmner og — formodentlig i 1676 — blev han gift med *Rebekka Sommer* (f. ^{3/4} 1655, † 1717 i Krempe), der var Datter af Borgmester Nicolaus Sommer i Krempe (f. ^{13/10} 1624, † ^{7/3} 1712) og Metta, f. Kollen, og med nævnte Hustru havde han fire Børn. — ^{27/10} 1675 valgtes han til 3. Borgmester, og efterhaanden avancerede han til 1. Borgmester, i hvilken Stilling han døde 1691. — Han nævnes som Medlem af Skt. Antoni Broderskab, og 49 Brødre herfra, hvoriblandt nedennævnte Guiliam von der Aa, dennes Søn Joachim van der Aa Stephan Hildebrandt og Nicolaus Kühle, lod sig 1681 fremstille en kunstfærdig Pokal til Minde om den svenske Generalguvernør, Greve.

¹⁾ *C. Klitgaard*: Valdemar Daa og hans Døtre. (Pers. Tidsskr. 5. Række 4. Bd., S. 273 og 278—79).

²⁾ Archiv des Vereins für Geschichte Bremens und Verdens 1869. S. 109.

³⁾ *Wallich*: Relatio de incendio Stadano 1659,

⁴⁾ *Reimer Hansen*: Geschichte der Stadt Itzehoe, 1910. S. 236, kalder ham Esaias v. Hevern.

Henric Horn, og paa denne Pokal findes nævnte Brødres Navne og Vaaben.¹⁾

Efter Borgmesterens Død flyttede Enken tilbage til Holsten, hvor hun en Tid boede i Krempe og senere hos den kendte Præst Albr. Chr. Kirchhoff, der 1715 blev Provst og senere Konsistorialraad i Itzehoe. Samme Provst var gift med Fru Kühles Søsterdatter, der tillige var nedennævnte Petrus Kühles Svigerinde. — I Holsten fik Rebekka Kühle de tunge Krigsskatter at mærke under den nordiske Krig. I Januar 1713 skete General Stenbocks Indfald, hans March over Krempe og Itzehoe til Tønning og Zar Peter den Stores Indmarch samme Vej.

Imidlertid var Børnene bleven spredte. Kun den ældste forblev i Stade, nemlig:

II, 1. Petrus Kühle (Kühl). Han var født $\frac{4}{8}$ 1670 og døbt i Skt. Wilhadi Kirke. Efter i 1704 at have været paa Rejse i Schweiz med en Søn af den svenske Admiralgeneral, Greve Hans Wachtmeister, blev han samme Aar, 34 Aar gammel, udnævnt til Prætor i Stade; i 1721 udnævntes han til Borgmester; derefter blev han tillige Landraad og døde $\frac{28}{4}$ 1733. — Blandt hans samtidige kan nævnes den senere russiske Admiral Peter v. Sievers, f. 1674 i Stade, og i hans Levetid skete Danskernes Bombardement og Indtagelse af Byen samt senere i 1719 dens Overgivelse til Hannoveranerne.

Landraaden har aabenbart været ret modig. Fire Gange var han nemlig gift uden dog at opnaa et betydeligt Afkom. — Først ægtede han $\frac{26}{6}$ 1708 en Datter af den Gang afdøde Borgmester i Stade, Stephan Hildebrandt²⁾ og Metta Rebekka Sommer, *Metta Rebekka Hildebrandt*; men hun døde allerede $\frac{26}{2}$ 1709 efter at have født en Søn. — $\frac{29}{3}$ 1711 blev Kühle gift med *Barbara Elisabeth van der Aa*, Datter af Kæmner i Stade Joachim van der Aa. Men ogsaa hun maa være død efter faa Aars Forløb; thi $\frac{14}{9}$ 1719 blev han viet til hendes Søster *Agnesa van der Aa* (f. $\frac{1}{6}$ 1697), der døde $\frac{15}{6}$ 1720, og endelig giftede han sig med *Margarethe Kocks* af Rheten $\frac{19}{2}$ 1726.

Det kødelige Udbytte af alle disse Ægteskaber var som sagt ikke stort. Ialt fødtes vistnok kun tre Børn, hvoraf kun en Datter blev over 30 Aar. Disse tre Børn var følgende:

- III, a. Nicolaus Peter af første Ægteskab, døbt $\frac{17}{6}$ 1709 i Skt. Wilhadi Kirke og død ganske ung;
- III, b. Agnesa Margarethe, f. $\frac{18}{7}$ 1715, der var Frugten af andet Ægteskab, viedes 1741 til en Fætter, Carl Gustav von Kühle, hos hvem hun døde i Norge $\frac{28}{8}$ 1751;
- III, c. Petrus, døbt $\frac{11}{6}$ 1720, af 3die Ægteskab, døde allerede 1742 i Jena.

¹⁾ Archiv des Vereins für Geschichte Bremens und Verdens 1875, S. 217.

²⁾ Antagelig Søn af den lüneburgske Generalsuperintendent, Dr. Joachim Hildebrandt (f. $\frac{10}{11}$ 1626, † $\frac{10}{10}$ 1691).

Heraf fremkom altsaa ingen ny mandlig Gren; men Petrus Kühle havde — til alt Held — endnu endnu flere Søskende. Den ældste var

II, 2. Osias, døbt $24/3$ 1673 i Skt. Wilhadi Kirke. Han er dog sandsynligvis død som ung, hvilket ogsaa gælder den ældste Datter af andet Ægteskab:

II, 3. Rebekka Margarethe, der var døbt $3/10$ 1677. — Derimod

II, 4. Mette Margarethe, f. 1680, blev gift med Pastor *Johann Philipp Dencker* i Schwey i Oldenburg. — Hendes Broder

II, 5. omtales i næste Afsnit. — En Søster

II, 6. Margarethe Rebekka, født 1686, blev gift med Oberst og Kommandant i Oldenburg *N. Schuerrmann* († 1756), hvem hun fødte 7 Børn, hvoraf to Sønner, der blev Officerer.¹⁾

Slægten van der Aa Af størst Interesse er dog Nicolaus Kühles yngste Søn (II, 5), der indvandrede til Danmark. Men før vi omtaler ham nærmere, skal vi opholde os ved Slægten van der Aa, fordi dens Navn, om end adskilligt senere, er føjet til Kühlenavnet.

Medlemmer af nævnte Stamme er indvandret først til Hamburg og derefter til Stade under Religionskampene i Slutningen af det 16de Aarhundrede.²⁾ Spanierne havde paa den Tid Herredømmet i Belgien og Nederlandene, Philip II var Spaniens Konge, og de katholske Overherrer søgte med alle Midler at holde den stærke Reformationsbevægelse nede. Særlig da Hertugen af Alba blev sat til at undertrykke Bevægelsen, og han lod de mest ansete Mænd fængsle, nedsatte »Blodretten« i Brüssel og foretog en umaadelig Række Henrettelser, skete en Udvandring, hvis Mage sjældent har været set i Vestevropa. Man regner, at der flygtede 100,000, hvoraf ikke faa nedsatte sig i Hamburg og Stade, hvor de fik egne Lærere og Præster.²⁾

Af disse indvandrede var ikke faa af gammel, anset Adel, og netop hertil hørte Slægten van der Aa. — Der fandtes i Holland og Belgien to Stammer af dette Navn. Den ene var fra Brabant og havde ejet vigtige Godser som Anderlecht, Lennick, Lombeck, Basserode, Vicomterne Brüssel, Braine, Santbergen osv. Stamgodset var Baroniet Aa i Anderlecht, og Slægten omtaltes allerede 1057. — En anden var en kendt Dynast- og Ridderslægt von Randerath, der oprindeligt boede i Landsdelene Nord for Aachen, men som efter Indvandring til Holland kaldte sig van der Aa. Den har tidligt ejet Randerath, Dorweiler, Harenhusen, Erphrath osv. og har ogsaa i Holland indtil Begyndelsen af det 17. Aarhundrede været meget betydende.

Kneschke paastaar, at Vaabnet, vi kender fra Stade, giver os Vished for, at de indvandrede hører til sidstnævnte Slægt,³⁾ hvilket ogsaa kan ses af herværende Dokumenter. — Navnet møder vi efter Udvandringen bl. a. i West-

¹⁾ Zeitschrift der *Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte*, Bd. 34 (1904). Tafel 11, (Her findes ogsaa Stamtavle over Slægten Sommer.)

²⁾ Sml. Zeitschrift des *Vereins für hamburgische Geschichte*, Bd. 7, S. 521 og 523, og *Pratje*: *Altes und Neues aus der Herzogthümer Bremen und Verden*, Bd. 2, S. 233.

³⁾ *E H Kneschke*: *Deutsches Adels-Lexicon* I, S. 1,

phalen og i Sønderjylland, og sidstnævnte Sted var i 1625 Engelbrecht v. d. Aa, Broderen Johan og Søsteren Anna v. d. Aa med til at sælge Bølskovgaard i Angel til Hertug Frederik af Gottorp. — Fra Hamburg kender vi Guiliam van der Aa, der nævnes 1604. Han var gift med Maria van Haesdonck († 1630) i hendes andet Ægteskab og begravedes 1617 i Skt. Nicolai Kirke. En Søn eller Sønnesøn er formodentlig Antonius van der Aa, der 1625 blev Kæmner i Stade og døde 1667. Dennes Søn var Guiliam van der Aa, som er født i Hamburg og død i Stade som Borgmester, efterladende Sønnen Joachim van der Aa, der døde som Kæmner i Stade ^{20/4} 1714. I Skt. Wilhadi Kirken blev af ovennævnte Døtre Barbara Elisabeth og Agnesa sammen med Peter Kühle rejst et Epitafium for Kæmneren¹⁾. Med Døtrene er Slægten uddød. Kun Navnet er tilbage i vor Familie, og i Holland lever endnu en Del, der dog ikke har nogen direkte Forbindelse med Stadeslægten²⁾.

Herefter kan vi endelig gaa over til Kühlerne i Danmark. Den første, vi kender, er Detleff Kühle, der ^{1/7} 1686 blev ansat som Kristian den Femtes Husfoged paa Charlotte Amalienborg og døde ^{24/5} 1712; men det er lidet sandsynligt, at han har tilhørt den Slægt, der her er Tale om. Nogen Forbindelse har i hvert Fald ikke kunnet paavises. Derimod indvandrede til Danmark ovennævnte Borgmester Nicolaus Kühles yngste Søn:

II, 5. Nicolaus Johann (von) Kühle, der fødtes 1681 i Stade. Han blev, efter at Faderen var død i hans tiende Aar, opdraget hos Moderen i Krempe, og her befandt han sig allerede paa dansk Omraade, saa det var da naturligt, at han gik i dansk Tjeneste. Under den store nordiske Krig, da der var sendt Tropper til Skaane, forrettede han Auditør-tjeneste ved Dronningens Livregiment; men en Ansøgning i 1710 om at blive Fændrik eller Løjtnant i Livgarden blev afslaaet, og der var da intet andet at gøre end at søge i svensk Tjeneste. Efter at have været Voluntør hos Oberst Skytte i en Tid, i hvilken han var indkvarteret i Nærheden af Christiansstad, blev han 1712 Løjtnant og i 1713 Kaptajn og fik Nils Cavallins Kompagni. — Under dette Ophold maa Kühle have kendt den polske Konge Stanislav Leszinsky, der var flygtet til Sverige 1709 og fik Residens i nævnte By. Bekendtskabet fik senere Betydning for én af Sønnerne, der ved Kongens Hjælp kom i fransk Tjeneste og i 1756 blev gift med en Datter af Kongens Hofsekretær. — 1717 søgte Kühle imidlertid tilbage til den danske Hær og blev ^{7/1} 1718 Kaptajn i Prins Carls Regiment, der anvendtes ved Rügens og Stralsunds Belejring og Besættelse indtil 1721, hvorefter det flyttedes til København. Men Opholdet dér varede kun i ti Aar, idet Kaptajnen

Slægten
Kühle
i Norden.

¹⁾ J. W. F. v. Krohne: Allgemeines Teutsches Adels-Lexicon. Lübeck 1774. Th. I, S. 325.

²⁾ Nærmere Oplysninger om de til Hamburg indvandrede Slægter findes i den *Berenbergske* Samling i Hamburgs Statsarkiv.

allerede 49 Aar gammel maatte søge sin Afsked. Allerede tidligere havde han været syg, og i 1730 var begge Øjne beskadigede, saa der tilmed var indtraadt Blindhed paa det ene, og efter at have solgt sit Kompagni til Løjtnant i Livgarden, senere Oberst og Hofmester Christian Bjelke udgik han af Hæren med Majors Karakter ¹⁰/₄ 1730.¹⁾

I den da forløbne Tid havde han været gift. Ægteskabet maa være indgaaet omkring 1710, og sandsynligvis har Hustruen været af Slægten *Sehestedt*.²⁾ En Kvinde af denne Slægt skal nemlig efter Oberst Seier Kühles Optegnelser have været gift med en Kühle, og hvis dette er rigtigt, er det givet, at hun hører hjemme her. Hendes Fornavn har dog ikke kunnet findes. Flere Gange nævnes hun i Tiden 1721—1727 som Fadder ved Daab i Garnisons Kirke; men betegnes stadig som »Kaptajn Kühls Frue«, og i Indberetningen om hendes Død (date-ret: Kbh. ⁸/₉ 1727) nævnes hendes Navn ikke. Hun begravdes ¹⁰/₉ 1727 under Orglet i Garnisons Kirke.

De dengang umyndige Sønner kom kort efter paa Kadetskolen, og i 1730 blev Majoren efter kongelig Tilladelse viet paa Sorgenfri Slot til *Sophie Christiane Reventlow v. Scharffenberg* (f. ²⁴/₅ 1696), Datter af Oberst Herman Nicolaj v. Scharffenberg og Lishet Dorte Daa (Datter af den velkendte Valdemar Daa til Borreby)³⁾. Disse Scharffenbergere tilhørte en udpræget Militærslægt. Alle Oberstens Børn var Officerer eller gifte med saadanne. Bl. a. kan nævnes den senere Major Ulrich Detlev S., der 1731 blev viet paa Skovsbo, der ejedes af Gehejmerraad Chr. Rosenkrantz, til Mariane Christiane Vind, samt Kaptajn Christian S., der 1721 blev gift med Christiane Walkendorff. — Kühle fik med sin Hustru Ejendommen Tarupgaard, Nordvest for Odense, og der døde han ⁵/₁₀ 1736 og blev begravet i Paarup Kirkes Hovedgang, hvor ogsaa hans Hustru blev bisat ⁹/₁₂ 1747.⁴⁾

¹⁾ Angaaende Nicolaus Johann's og de følgende Officerers Militærhistorie, se: *J. C. W. Hirsch* og *K. Hirsch*: Fortegnelse over danske og norske Officerer fra 1648—1814. (Kgl. Bibliotek).

²⁾ Nævnes ikke i Danmarks *Adels Aarbog* XXXI, (1914), S. 486, men har muligvis været en Slægtning af Gehejmerraad Chr. Sehestedt til Nislevgaard og Ravnholt. Det vil senere ses, at dennes Hustru bar Barnet af andet Ægteskab, og Kühle maa have kendt flere af hans Søstre fra Itzehoe adelige Kloster, hvor Kühles Plejefader, Albr. Kirchhoff var Præst.

— Dog maa det bemærkes som paafaldende, at Claus Sehested til Rydhave, Bjergbygaard, Boller, Estrup og Skodborghus havde en Sønnesøn ved Navn *Nicolaus Johann Seested* (døbt ¹³/₁₂ 1718 i Smidstrup, Vejle Amt). Denne Claus Sehested hører ikke til samme Slægt som Chr. S. Hans Broderdatter var forøvrigt gift med Baron Verner Rosenkrantz, hvis Broder ægtede Kühles Datter.

(Se det følgende samt: Danmarks *Adels Aarbog* XXVIII (1911). S. 454, 479 og XXXII (1915), S. 616).

³⁾ Danmarks *Adels Aarbog* XXXII (1915), S. 440.

⁴⁾ Sml. *Hans de Hofman's »Fundationer.* Tom. V. Kbh. 1760. S. 146, og *Erich Pontoppidan's »Danske Atlas.* Tom. VI. Kbh. 1774. S. 543.

Af Børn fandtes tre, hvoraf to Sønner af første Ægteskab og en Datter af andet. Sønnerne var begge ved Faderens Død voksne; men Datteren var kun tre Aar gammel. Den ældste:

III, 1 omtales i næste Afsnit. Hans Broder

III, 2. Ernst Christian Peter, f. c. 1714, blev Kadet $\frac{2}{1}$ 1730, men demitteredes efter Ansøgning i 1734 og gik i brunsvigsk Tjeneste, hvor han 1741 blev Fændrik, 1747 Løjtnant, 1754 Hauptmann, 1761 Major og 1762 Oberstløjtnant. Som Deltager nævnes han i adskillige Felttog i den Tid, Soldaterkongen Frederik Vilhelm I. og Frederik II. regerede Preussen. I to Slag ved Rhinen har han været med, tre Gange i Ungarn og én Gang i Brabant og skal efter Broderen, Carl Gustavs, Udsagn have udmærket sig ved Corback. — Dog har han aabenbart ønsket at komme hjem, da nævnte Broder baade i 1758 og 1762 søgte at faa ham i dansk Tjeneste, hvilket dog mislykkedes. Han døde allerede 1763 efterladende en Enke af Slægten *von Glaubitz*, født c. 1724 og død i Blankenburg $\frac{13}{11}$ 1801, sandsynligvis uden Børn.

III, 3. Christiana Charlotte Amalia (von) K. døbt $\frac{19}{7}$ 1733 paa Tarupgaard¹⁾. Da hun var fjorten Aar, døde Moderen, og hun kom da i Fru Rolffs Institut i Nyborg²⁾. I samme By blev hun $\frac{20}{2}$ 1749 gift med Kaptajn, senere Major *Mogens Rosenkrantz*, Søn af Jørgen Rosenkrantz til Quitzowsdal (nu Hofmansgave) og dennes Hustru, en Plejedatter af Grev Rantzau til Drage, Elisabeth de Roklenge³⁾. I dette Ægteskab fødte hun en Søn, der hjemmedøbtes i Maj 1751⁴⁾, men døde nogle faa Maaneder efter; og $\frac{15}{2}$ 1752 døde ogsaa Major Rosenkrantz. — Som Enke levede hun da i ti Aar. I 1762 boede hun i Søby, Sydøst for Skive, og blev i Kobberup Kirke $\frac{5}{9}$ 1762 viet til den noget letsindige Løjtnant ved Husarerne, *Frederik Carl Mund* ⁵⁾, Søn af Kaptajn Johan Rantzau Mund og Marie Cathrine von Lüttau. En Søn blev født faa Dage efter (d. $\frac{11}{9}$), nemlig den senere Oberstløjtnant Magnus Rosenkrantz Mund, og efterhaanden fødte hun endnu syv Børn hvoraf de fleste dog døde meget tidligt. — Mund blev tit forflyttet, og

¹⁾ Barnet blev baaret af Gehejmeetatsraadinde Charlotte Amalia Sehested af Ravnholt og Nislevgaard, og Fadderne var Komtesse Friis, Oberst Wrangelin, Oberst Rauch og Kommandør Kaas.

²⁾ Denne Fru Rolff var gift med Auditør Johan Chr. R. og hed Hennette de Bertrand.

³⁾ Danmarks *Adels Aarvog* XXVIII (1910). S. 402. Af Majorens Brødre kan fremhæves: Stiftamtmand, Baron Werner Rosenkrantz til Villestrup, Krabbesholm og Skivehus og Baron, Gehejmeraad Holger R. til Rosenlund (senere Rosendal). — Af Søstre var én gift med Gehejmeraad, Stiftamtmand, hvid Ridder Theodor Lenthe af Adeler til Lykkesholm, en anden med Etatsraad Fr. Vilh. Gabel og en tredje med Gehejmeraad, Stiftamtmand Joachim Hartwig v. Barner til Vedbygaard.

⁴⁾ Faddere: Daværende Konferensraadinde Adeler, Frøken Charlotte Amalia Adeler, Konferensraad og Amtmand Adeler, Oberst og Kommandant Ellebrecht samt Baron Brockdorff.

⁵⁾ Danmarks *Adels Aarvog* XXI (1904). S. 341—42. — Flere af denne Slægt levede senere i Bergen, f. Eks. nævnte Løjtnants Broder, Etatsraad, Generalauditør Frederik Mund (f. $\frac{9}{9}$ 1727, † $\frac{20}{10}$ 1791).

medens han gjorde Tjeneste i Holsten, døde hun og blev begravet fra Bjerring Kirke $\frac{7}{2}$ 1776. — Senere blev hendes Mand Toldkontrollør i Kolding og døde i Skelskør $\frac{13}{4}$ 1800.

Noget ensom havde Charlotte Amalia Kühle uden Tvivl været, og det samme gælder Brødrene. Hun var forældreløs allerede som Barn, og Brødrene levede hver for sig, den ene i Tyskland, den anden en væsentlig Tid i Norge. Familien var lille. I Hannover uddøde alle nære mandlige Slægtninge, og der var kun én herhjemme, der fortsatte Stammen, nemlig:

III, 1. Carl Gustav von Kühle. Han er født c. 1712, var ældste Søn af Nicolaus Johanns første Ægteskab, blev 1729 Landkadet og 1737 Sekondløjtnant i det oldenburgske nationale Infanteriregiment. I 1739 søgte han Orlov, og da Kong Stanislav Leszinsky, der den Gang var Hertug af Lorraine, i sin Tid havde lovet Faderen at tage sig af ham, kom han paa nævnte Konges Anbefaling i fransk Tjeneste og blev dér Kaptajn. Men allerede 1741 kom han tilbage og ægtede kort efter $\frac{18}{7}$ s. A. i Stade sin førnævnte Kusine Agnesa Margarethe Kühle. Hun var den Gang den eneste Kühle i Stade, og Aaret efter døde hendes sidste Broder i Jena. Kühle kom til at gøre Tjeneste ved sjællandske gevorbene Infanteriregiment, men forflyttedes i 1747 til 2. Akershusiske Infanteriregiment i Norge.

Der i Landet boede han en Del Aar og købte sig i Solør en lille Gaard, hvor der blev født ham to Sønner. Men allerede $\frac{28}{8}$ 1751 døde hans Hustru. Ligesom han selv tidligt og hans Fader endnu tidligere havde mistet en af Forældrene, gik det her. Børnene var ved Moderens Død kun smaa.

Ligesom Faderen havde gjort, giftede Kühle sig ganske vist igen efter i 1754 at være bleven Major. $\frac{15}{1}$ 1756 ægtede han *Hedvig Beata Estenberg*, Datter af tidligere Hofsekretær hos Stanislav Leszinsky, senere Professor i Lund (en Tid Prorektor) og endelig Provst i Jämshög og Näsrum (Blekinge) Petrus von Estenberg og Regina Westersköld,¹⁾ hvorved han senere blev Svoger til den fremragende Prof. theol. i København Christian Langemack Leth og til Hofjunker, senere Assessor ved Svea Hofret, Hofretsraad Carl Estenberg. — Med nævnte Hustru fik han lidt Formue og købte derpaa samme Aar Gaarden Kjeserud²⁾ og vistnok ogsaa Rustad i Hærland Sogn. Derved naaede han, hvad han allerede tidligere havde eftertragtet, idet han havde ønsket at faa Rustad som Forsøgsgaard. Men to Aar efter blev Bataillon flyttet til Hertugdømmerne, da der var opstaaet Frygt for, at den russiske Tronfølger skulde gøre sine Krav gældende i Slesvig,

¹⁾ C. Anrep: Svenska adelns ättar-taflor, Bd. 1. S. 763.

²⁾ H. Thoresen: Eidsberg herred. Kria. 1914. S. 137. — I Skaane fik han desuden Part i Herresædet Snälleröd, Slätteröd, Bjärnum m. m.

og først i 1762 kom han tilbage til Norge, hvor han fik Afsked ²¹/₄ 1767.

Kühle havde efter sin Ankomst til Norge i 1747 forsøgt sig som Landmand og blev som saadan en Foregangsmand af Betydning for den Egn, hvori han boede. I 1755 sendte han Kongen en interessant Redegørelse over de Reformer, der kunde tiltrænges, og fremsatte heri Tanker, som blev Genstand for megen Ros.¹⁾ I nævnte Redegørelse beklagede han sig over Ødelæggelsen af de norske Skove, en Ødelæggelse, der dels skyldtes den Omstændighed, at Bygningerne var uholdbare og ikke byggede med Grundmur, og dels havde sin Aarsag i stærk Ødslen med ung Fyr til Gærder, der formentlig burde afløses af levende Hegn. — Blandt de Reformer, der direkte vedrørte Landbruget, kan nævnes, at han anbefalede at bruge som Svinefoder »et Slags Jord-Æble kaldet Patatos«, »saa kunde dermed spares en god Deel Korn og i haarde Aaringer forekommes meget Elendighed, helst da Patatos give tillige god Næring for Menneskene, og forplante sig saa got som selv«. — Man vil maaske finde denne Omtale lidt mærkværdig i vor Tid, da Kartofflen hører til vore vigtigste Næringsmidler. Men den Gang kendte man den ikke. Endog paa et langt senere Tidspunkt kunde et anstændigt Menneske ikke nedværdige sig til at spise »Patatos«. Kühle var maaske tilmed den første, der vovede herhjemme at paastaa paa Tryk, at Kartofflen kunde spises. Selv den lærde Svensker Linné havde dengang paastaet, at den var saa fuld af Gifte, saa den var ubrugelig for Mennesker. I Norge kunde det imidlertid gaa saa haardt til, at man blev nødt dertil. »Haarde Aaringer« var netop meget almindelige deroppe, og derfor var det af ganske særlig Interesse, at der blev paapeget et nyt Næringsmiddel. — Men Kühle nøjedes ikke hermed. Han foreslog endnu en Række Reformer; særlig kan nævnes hans Omtale af Brændevinen. Han siger nemlig følgende: »Hvad Brænde-Vinen angaar, da var det at ønske, at samme fast gandske kunde blive afskaffet, thi saadant er just meget skadeligt for denne Nation og Clima«. Man skulde fast antage ham for en Syversen fra det 18. Aarhundrede; men givet er det, at hans Ord paa det Punkt ikke har hjulpet stort. Maaske har det været af større Betydning, at han gjorde opmærksom paa, hvor elendige Skoleforholdene var paa Landet. Der fandtes hverken faste Lærere med særlig Uddannelse eller Skolebygninger, saa Følgen var en stor Uvidenhed i Landbefolkningen. Og saa der mente han da, at der tiltrængtes alvorlige Ændringer.

Hvor meget man end i Øjeblikket roste ham for dette Arbejde, hjalp det dog ikke. Han følte sig efterhaanden stærkt nedtrykt, fordi de pekuniære Forhold var slette. — Han led stærkt under de Processer, der stadig maatte føres vedrørende Arv fra Udlandet, Processer, som ikke førte noget større Udbytte med sig, men meget betydelige Ud-

¹⁾ Trykt i »Danmarks og Norges *oekonomiske Magazin*« II (1758) S. 151—64 under Titlen: »Tanker over den Nordske Land-Oeconomie, og hvorledes samme efter min Mening i mange Tilfælde kunde forbedres.«

gifter. I Juni 1742 var han i Stade i Anledning af Hustruens Arv. I 1743 skrev han fra Rendsburg om en Arvefordring fra Emden i Ostfriesland vedrørende 6 Obligationer fra 1648, 1654 og 1675, der med Renter beløb sig til omtrent 16000 Albertusdaler. Senere, efter at han havde betroet sine Pengesager til en Dr. Eitzen i Stade, og denne misrøgtede sit Hverv, førte han fra 1755 Proces mod ham og overdrog Pengenes Administration til Jøden Meyer Hertz i Hamburg, med hvem han vistnok fik nye Kvaler¹⁾. Vist er det i hvert Fald, at han lige til sin Død havde Bryderier dermed, og det var væsentligt Skyld i, at hans Hjerne efterhaanden blev nedbrudt. — Han døde paa Frederiks Hospital i København ³⁰/₁₂ 1770 og begravedes i Garnisons Kirkes Urtegaard. — I sin Tid var han bleven Ridder af den svenske Sværdorden, og i Frankrig havde han opnaaet Ordenen de mérite.

Enken overlevede ham og blev i 1771 opført som Ekspektant i Estvadgaard Kloster ved Skive, hvor hun døde som Konventualinde ²⁸/₅ 1783.²⁾ Der var da tilbage en Søn af Kühles første Ægteskab og to Døtre af andet. Tidligere var den første Søn af første Ægteskab død, nemlig:

IV, 1 Nicolaus Gottlieb, f. 1744 og begravet i Vinger ²⁸/₃ 1748.

Den efterlevende Søn

IV, 2 omtales i næste Afsnit; og Døtrene var:

IV, 3 Regina Hedevig Agnesa (v.). Hun blev døbt i Hærlands Annekskirke ¹¹/₁₀ 1756, og opførtes 1761 som Ekspektant i Estvadgaard Kloster efter Opfordring af ovennævnte Kammerherre, Baron Werner Rosenkrantz, der var Direktør for Klostret. Omkring 1785 maa hun være død. Da omtales hun nemlig sidste Gang i Hof- og Statskalenderen. Søsteren

IV, 4 Frederikka Ulrikka Charlotte (v.), der var født i Holsten c. 1758, blev optaget i samme Kloster. Senere overførtes hun til Kjærgaardsholm i Salling, hvor hun døde ¹/₁₁ 1806.

Broderen

IV, 2 Carl Nicolaus Christian von Kühle var den eneste, der førte Slægten videre. Han er født i Vinger ¹⁵/₁₀ 1748 og blev allerede som Dreng (1762) Korporal ved Faderens Bataillon i Holsten. Her tiltrak han sig General St. Germain's Opmærksomhed, blev 1763 sendt paa Kadetskolen, hvor han fik gratis Undervisning, opnaaede i 1769 at blive Sekondløjtnant i Kronprins Frederiks (VI's) Regiment, og samme Aar forfremmedes han til Premierløjtnant. Der fortælles fra denne Tid, at han, den Dag Faderen døde, var Vagt paa Slottet, og da Struensee og Brandt i 1792 fængsledes, var han Vagt hos sidstnævnte, af hvem han fik en Sølvsnustobaksdaase, som han dog ikke fik Lov at beholde.

¹⁾ *Tyske Kancellis Arkiv. Ausländische Privatsachen (Rigsarkivet).*

²⁾ Dog opføres hun endnu i 1876 i *Hof- og Statskalenderen*.

1775 blev han forsat til Livgarden til Fods, og 1779 fik han Udnæv-
nelse som Kaptajn ved Infanteriet. — Aaret før havde han købt Lind-
ved, paa hvis Jord Ruinerne af det gamle Lindholm Slot laa, og Bränne-
mölla i Svedala Sogn (Skaane). De tidligere Ejere var Vicekronfoged
Johannes Dahlmann (senere kaldet Lycke) og hans Hustru Friederica
Estenberg, en Søster til førnævnte Hedvig Kühle, f. Estenberg. Møllen
solgtes dog igen 1781, og 1783 overgik Gaarden til Hofretskommissær,
Kronlensmand Peter Flinck.

Nogen varig Forbindelse med Skaane havde Kühle næppe. Det vides
blot, at han 1779 blev Medlem af St. Knuds Gilde i Malmø sammen
med Frøken Stina Thott; men kort efter blev han gift med *Birgithe
Lykke Solberg* [Soelberg], f. $16/1$ 1762 i Kbh., Datter af Kinakaptajn,
Grosserer Søren Lykke Solberg (f. $17/8$ 1732 i Laurvik)¹⁾ og Ane Marie
Staal (f. $16/10$ 1728 i Kbh.)²⁾. — Nævnte Kaptajn Solberg havde i 1779,
faa Aar efterat Johannes Ewald havde boet der, købt Rungsted Kro
med tilhørende Parceller og kaldt den derved dannede Gaard Rung-
stedgaard. Kort efter (1781) købte Kühle Sandholmgaard i Bloustrød
Sogn ved den vestlige Ende af Sjælsø, og saaledes boede de i hinan-
dens Nærhed, medens Kühle desuden var nær ved Garnisonen, idet
hans Kompagni laa paa Hørsholm Slot. — Sandholmgaard havde tid-
ligere været beboet af den berømte Bygmester, Oberstløjtnant (senere
Generalmajor) Lauritz de Thurah, der havde bygget et nyt Stuehus, og
senere af Sophie Magdalenes Hofpræst, Joh. Andr. Cramer.³⁾

Paa Gaarden fødtes nu hvert Aar et Barn, saa i 1785 var Børneflok-
ken allerede paa fem Medlemmer. Men samme Aar skete det, at Kap-
tajn Solberg gik Fallit. Han havde udvidet betydeligt, havde købt de
sidste tre Gaarde i Rungsted og havde desuden i 1784 købt Skovlunde.
Vel blev han siddende ved Ejendommen, som han først i 1803 afhæn-
dede til den tredobbelte Pris af den, han havde givet, men Kühle
solgte straks Sandholm og blev samme Aar ved den ny Hærordning
forflyttet til Bergen.

Selv om hans Avancementsmuligheder herved forringedes, førte denne
Forflyttelse dog noget godt med sig. — Bergen var dengang ikke nogen
særlig kultiveret By. Henrik Steffens, der som ganske ung i 1794 var
deroppe for at foretage geologiske Undersøgelser, fandt Tonen raa, hvil-
ket forøvrigt var ret naturligt, da Byen paa det Tidspunkt befandt sig
i stærk Udvikling, og Søfolk og nybagte Velhavere under Krigen gav
Byen et stærkt Præg.⁴⁾

1) En Stamtale over Slægten Solberg ventes i Serien: »*Norske Slægter*«.

2) Sidstnævnte var, som det vil ses, født umiddelbart før den store Ildebrand, 20.—23. Oktober
1728. Hendes Moder tilbragte to Døgn med hende paa Volden, medens Faderen omkom
i Flammerne.

3) *C. Christensen*: Hørsholm Historie. Kbh. 1879 S. 268—71 og 318.

4) *H. Steffens*: Was ich erlebte. Breslau 1841. Bd. 3. S. 39 o. flg.

— Til Dels kan Steffens' haarde Dom dog maaske skyldes den Sindsstemning, han kom
i, da de geologiske Undersøgelser forblev uden Udbytte, og da han desuden kom paa Kant

Skønt ¹⁾ Fru Birgithe stadig hvert Aar fødte et Barn, fik hun imidlertid Lejlighed til at gøre sit til Tonens Forbedring. I 1794—95 udgav hun Ugeskriftet »Provincial Lecture«, hvis Titel i høj Grad mindede om Claus Fastings bekendte »Provinzial-Blade« (1777—81) og »Provinzial-Samlinger« (1791), der ogsaa udkom i Bergen. — Bladet var efter vore Forhold meget ubetydeligt. Det var i Oktav med 8 Sider og udkom i 52 Numre. Hensigten var at skabe en Journal efter engelsk Mønster, og Indholdet var dels belærende Artikler (f. Eks. naturvidenskabelige), dels Noveller og Fortællinger.

Adskilligt større Betydning fik dog den Indsats, Kühle ydede i norsk Teaterliv. Der havde i Bergen paa Sommersøndage været Koncerter (Musik og Sang) paa Engen bag Katedralskolen, Domkirken og Bispegaarden af Skolens Elever. Men i 1791 tog Kühle fat og arrangerede Skuespil i et lejet Lokale i Byen. Her opførtes først »Republikken paa Øen« og senere »Einar Tambeskjelver«, et Par af daværende Kapellan, senere Biskop Nordahl Bruns betydeligste Arbejder. I disse Stykker, der opførtes væsentlig af forskellige militære med Fruer og Døtre, var Kühle og Hustru medspillende. Stykkerne blev senere genopført, og som Eksempel kan nævnes, at i 1793 var de rollehavende i førstnævnte Skuespil: Kaptajn Kühles Frue, Overauditør og Politimester Brandts Frue, Frøken Storm, Frøken Mecklenburg, Kaptajn Kühle, Kaptajn Grove, Doktor Monrad, Regimentsfeltkær Bull, Løjtnant Wiibe, Regimentskvartermester Schive og Løjtnant Castberg.¹⁾ I 1794 sammenkaldte Kühle til et Møde, der blev afholdt 25. Februar; og her forelagde han, der dengang var forfremmet til Major, for en betydelig Forsamling sin Plan om at danne et dramatisk Selskab. Til Lovene gav han da allerede et fuldt færdigt Udkast; Foreningen blev stiftet, og den fik straks 75 Medlemmer, blandt hvilke var Majorens nære Ven, Digteren Hauchs Fader, Stiftamtmand Hauch, Stiftsprovst Nordahl Brun, Ole Bulls Farfader, Regimentsfeltkær (senere Apoteker) Johan Storm Bull, Edvard Griegs Farfader John Grieg og dennes Fader, den skotskfødte Købmand Alexander Grieg og P. A. Heibergs Farbroder, Klokker Joachim Heiberg, hos hvem P. A. Heiberg havde boet i 1782—85. — Kühle blev Direktør, og allerede 24. Marts aabnedes Foreningens første Forestilling med Kotzebues: »Elskovsbarnet«; og efter den Tid gik adskillige tyske og engelske Skuespil og ikke faa dansk-norske som »Den politiske Kandestøber«, »Kærlighed uden Strømper«, »Gulddaasen« osv. Stadig var det forskellige af Byens Borgere og militære, der udførte Rollerne, og efterhaanden blev Foreningen saa stor, at Direktionen udvidede til 3 Direktører, Sekretær, Observatører samt Musik- og Bal-

med Befolkningen efter at have prædikeret i Korskirken. Sidstnævnte Forhold drev ham endog saa vidt, at han afkrævede Stiftsprovst Nordahl Brun en Erklæring om, at der i Prædikenen intet fandtes, »som strider mod Religionen, mod offentlig Roelighed eller gode Sæder.« (*Bergens Adresse-Contoires Efterretninger* 23. August 1794.)

¹⁾ *Efterretninger fra Adresse-Contoirtet i Bergen* 2. Febr. 1793.

inspektør, og samtidig var der knyttet et efter Datidens Forhold ret betydeligt Orkester dertil.

Dermed var Grunden lagt til Norges første nationale Scene. I 1800 blev Skuespilhuset i Engen bygget, men Aaret efter trak Kühle sig tilbage fra Direktørposten og blev Selskabets Æresmedlem. — Medens Nordahl Brun havde været Hovedpoeten ved Teatret, havde i den forløbne Tid forskellige andre udvist poetiske Evner, og blandt disse andre var Major Kühles Hustru. Bl. a. skrev hun til 25. Februar 1800 en Prolog, der blev fremsagt til Musik af Henrich Paulsen, og 29. Januar 1802 blev sunget en Kantate med Musik af Gotfred Bohr.¹⁾

Ikke alene Teatret viste Familien dog Interesse. Majoren havde i 1795 købt Stiftamtmandsgaarden, som indtil 1785 havde gjort Tjeneste som saadan, men derefter var gaaet over paa private Hænder og var bleven anvendt som Gæstgiversted, hvor Steffens boede i 1794, og hvoraf han har givet et Par Beskrivelser.²⁾ Denne Gaard, der hørte til Bergens anseligste Bygninger, blev ikke solgt igen før 1805. Da købtes den af Hofagent Herman Janson, fra hvem den i 1809 overgik til Svigersønnen, senere Stiftamtmand Edvard Hagerup, og ejes nu af Kommunen (Raadhusplads 9)³⁾. Her samledes Bergens litterært interesserede, og herfra er det, Carsten Hauch fortæller om Danseøvelser, som en københavnsk Dansemester, Hr. Walke ledede i 1798, samme Aar som Familien Price besøgte Byen. Digteren skriver netop:

»Det Huus, hvori Dandseskolen holdtes, tilhørte dengang en Kapitain Kyhle, som var en god Ven af min Fader og ligeledes af Nordahl Brun, i hvis lyriske Digte hans Navn forekommer. Det var en stor Bygning med fremspringende Fløie nærved Raadstuen; den plejede at benyttes hver Gang omreisende Skuespillere kom til Byen, det var ogsaa der at Prices Familie havde givet sine Forestillinger. Den staar endnu gandske som i gamle Dage, og da jeg ved mit sidste Besøg i Byen kom forbi Raadhuspladsen, kjendte jeg den strax igen.«⁴⁾

Mærkeligt nok fortælles her ikke i disse Barndomserindringer om det dramatiske Selskabs Forestillinger. Kun hører man om de Beretninger, der gives derfra af Præstefruen i Malmangers Søster; og ved Omtalen af et Besøg i 1866 fortæller han:

»Theatret stod der endnu som i gamle Dage, men Skuespillerne, som havde leget min Barndomsleg med mig, vare alle døde, ikke een af dem fandt jeg levende i den hele By.« — —

Kühle var allerede rejst bort i 1802. Under Krigen havde Byens Befolkning ofte mærket Uroligheder. Flere Gange, f. Eks. i Vinteren 1794—95, havde franske Flaadeafdelinger maattet søge Tilflugt i Havnen, og i 1801 foretoges betydelige Forsvarsforanstaltninger, under hvilke

¹⁾ J. A. Michelsen: Det dramatiske Selskab i Bergen 1794—1894. Bergen 1894.

²⁾ H. Steffens: Was ich erlebte. Breslau. 1841, III, S. 39 o. flg. samt i »Walseth og Leith« (Tidsskriftet »Urda« II, Bergen 1842. S. 273).

³⁾ Skrifter udgivne av *Bergens historiske Forening*. Nr. 19 (1913). S. 128 o. flg.

⁴⁾ C. Hauch: Minder fra min Barndom og min Ungdom. Kbh. 1867. S. 73.

Kühle kommanderede Garnisonsbataillon. Men Aaret efter, samme Aar som Hauchs Fader blev Stiftamtmand paa Sjælland, forflyttedes han; Familien sejlede til København, og paa Rejsen fødtes det sidste Barn, — Nummer 23 i Rækken.

Det følgende Aar blev Kühle Oberstløjtnant ved 2. østjydske Landeværnsregiment og Toldkasserer i Horsens. Ogsaa i Jylland blev der foretaget Arbejder i Anledning af Krigen. Under Oberstløjtnantens Ledelse gennemførtes en Del Forsvarsforanstaltninger ved Aarhus, og efter hans Plan og Tegning udbedredes det faste Batteri i Æbeltoft, der dog senere besattes af Engelskmanden. — Kort efter skete Forflyttelsen til fynske Infanteriregiment, som var spredt langs Kysten, og der traf han lige før dennes Afsked en Ungdomskammerat, Major Carl Biehl, Charlotte Dorothea Biehls Broder, som han havde været sammen med som ung Løjtnant ved Kronprins Frederiks Regiment, og af hvem Familien har haft et Portrætmaleri, som senere er gaaet til Grunde¹⁾.

Ogsaa Kühle var ved at blive træt. Han havde følt sig trykket under det langsomme Avancement, hvilket han havde udtalt ved Forfremmelsen til Major²⁾ og senere i 1800 i en Skrivelse til Kronprinsen. I et Brev til den tidligere Kammerat ved Garden, Gesandt i Neapel, senere Friherre Herman de Schubart, mindes han den Tid, da de to sammen med den unge Grev Knuth foretog Sejlture i Sundet. Han nævner alle Kammeraterne, hvoraf ikke mindre end seks efterhaanden blev Generaler. Ogsaa da er det med Vemod, han betragter sin Stilling³⁾. — Kort efter $\frac{3}{4}$ 1810 fik han sin Afsked som Oberstløjtnant, men Embedet som Toldkasserer beholdt han. I August 1811 fik han et Anfald af Nervesvækkelse, og et Aar senere døde han $\frac{16}{8}$ 1812. — I Bergens Teater blev holdt en Mindefest. Paa Scenen var rejst en Støtte med hans Navnetræk, og efter en Epilog blev afsunget en Minde-sang, før Tilskuerne skiltes. — Fru Birgithe flyttede samme Vinter til Assens, hvor én af Sønnerne var Postmester; og hun døde i en Stiftelse i Sønderby $\frac{27}{3}$ 1832⁴⁾.

Ældst af hendes 23 Børn var:

V, 1. Carl⁵⁾, f. $\frac{27}{5}$ 1780 paa Rungstedgaard. Han blev Landkadet 1794, men søgte og fik sin Afsked fra Landkadetkorpset og gik derefter til Søs.

¹⁾ Major Biehl døde i Assens $\frac{15}{6}$ 1819 og nævnes i 1813 som Fadder til Oberstløjtnant Kühles ældste Sønnesøn.

²⁾ H. J. Barstad: Bergen Forsvar i 1801 og 1807—1814, Bergen 1887. S. 33—34.

³⁾ Schubarts Papirer, Pakke 24. (Rigsarkivet).

⁴⁾ En Søster, Anna Caroline (f. $\frac{80}{8}$ 1767), overlevede hende vistnok. Hun var gift i Norge med Felttøjmester Niels Basse Møller (f. $\frac{80}{3}$ 1769, † $\frac{10}{12}$ 1837), Søn af den tidligere Provst i Bloustrød. En Broder, Søren (f. $\frac{5}{11}$ 1771), var efterat have været i dansk og derefter i russisk Tjeneste falden 1805 ved Austerlitz, og en anden, Hans (f. $\frac{8}{12}$ 1763), var gaaet i Luften med et Skib af den engelske Admiral Howes Flaade.

⁵⁾ Blandt dennes Faddere var Kaptajn Johan Olfert Fischer, bekendt fra Slaget paa Reden.

I England giftede han sig med *Isabella Watson* (f. i Whitehaven $17\frac{1}{5}$ 1785) og var fra 1799 ikke hjemme i tretten Aar. Under Krigen maatte han i flere Aar ligge over i Livorno, hvor dog nævnte Generalintendant de Schubart var ham til Hjælp. I 1812 søgte han at slippe hjem, men baade han og Hustruen blev taget til Fange af Englænderne. Heldigvis slap de snart fri og flygtede i en lille Baad. Hans Moder skrev kort efter til Familien i Assens: »lykkelig og vel slap mine Børn fra dem, efter at Carl havde drukket dem fuld paa godt Engelsk.« — Alligevel naaede de først til Horsens $31\frac{1}{8}$ 1812, fjorten Dage efter at Faderen var død. Senere førte Carl Kühle selv Skib fra Danmark; men siden den Tid er han ikke vendt hjem og er formodentlig druknet. — Hans Hustru blev i Assens, og der opholdt hun sig endnu 1837. Hvor hun er død vides ikke.

- V, 2. Anna Marie Caroline var født $9\frac{1}{11}$ 1781 paa Sandholmgaard. Hun var i sin Ungdom hjemme og plejede Bedstefaderen, den gamle Kaptajn Solberg, der i flere Aar var syg. Efterat have solgt Rungstedgaard 1803 var han en Tid Kaptajn og Kompagnichef i nordsjællandske Landeværnsregiment indtil $24\frac{1}{2}$ 1804¹⁾, men var da bleven lam i venstre Side og flyttede til København. Kort efter Bombardementet 1807 tog Datteren Birgithe ham til Horsens, og han døde i Middelfart $28\frac{1}{4}$ 1810²⁾. — Senere blev Caroline gift $14\frac{1}{4}$ 1819 med *Morten Høyer* (f. 1764), Forpagter af Østre Mølle, Magleby paa Møen, og derefter Ejer af Bjerndrupgaard³⁾. Hun fødte $14\frac{1}{9}$ 1820 en Søn, Carl Nicolai Christian, der 1848 blev ansat ved Toldvæsenet, 1851 Assistent og siden Toldkontrollør i Lønstrup, der endnu dengang var en vigtig Handelsplads, og 1874 forflyttet til Udbyhøj, hvorfra han 1885 søgte sin Afsked. — Caroline Høyer levede i Begyndelsen af Fyrreerne paa Langkildegaard i Sydfyn sammen med en yngre Søster, Emma. Senere flyttede hun til Kolding, hvor hun ejede et lille Hus indtil 1848. Formodentlig har hun derefter boet hos Sønnen.
- V, 3. Agnese Margrethe, f. $23\frac{1}{11}$ 1783 paa Sandholmgaard, blev 1809 gift med *Adolphe Jean Baptiste Henrion de Maillie*. I nogle Optegnelser kaldes han Direktør for et fransk Militærhospital; men i Assens Kirkebog for 1857 kaldes han Materialforvalter ved den franske Armé. Han har sikkert været blandt de Soldater, der 1808 sendtes herop og blev indkvarterede bl. a. i Østjyllands Byer. Med ham fulgte hun til Paris, men her viste det sig, at Manden i Forvejen var gift; og hun henvendte sig da i et Brev til P. A. Heiberg, hvis Slægtninge i Bergen hun havde kendt. Han fandt hende i et Loftskammer, »siddende indviklet i et skident Fodteppe, da hun ikke eyedede et Skjørt at tage paa«; men ved hans Hjælp kom hun hjem⁴⁾ og boede senere i Assens, hvor hun døde $9\frac{1}{2}$ 1857.

¹⁾ En Slægtning, Søren Lykke (Löcke), var dengang Major ved samme Regiment.

²⁾ Han efterlod til de to Døtre 10000 Rdlr.

³⁾ S. V. for Kristiansfeld.

⁴⁾ Breve fra *Peter Andreas Heiberg*. Udgivne af Johan Ludvig Heiberg. 2. Oplag. Kbh. 1883. S. 130

V, 4. — — — —

V, 5. Frederik Henrik v., f. $18/10$ 1785 paa Sandholmgaard, blev Stykjunger og i 1805 Sekondløjtnant paa Trekroner. I 1809 blev han Premierløjtnant og overgik 1814 til norsk Tjeneste, hvor han avancerede til Oberstløjtnant og var Chef for 5. Artilleribataillon¹⁾.

To Gange var han gift; første Gang, 1817, med Anna Maria *Caroline Møller* (f. i Hørsholm $30/6$ 1795), Datter af førnævnte Løjtnant, senere norsk Felttøjmester Niels Basse Møller²⁾ og Anna Caroline Lykke Solberg, Birgithes Søster. — Efter den første Hustrus Død $7/8$ 1828 giftede han sig 1834 med *Edvardine Margrethe Hagerup* (f. i Bergen $30/10$ 1811), Datter af omtalte Stiftamtmand, senere Landstingspræsident og i 1827 Præsident for Rigsretten Edvard Hagerup og Ingeborg Benedicte Janson. Denne Edvardine Hagerup var Søster bl. a. til Gesina Judithe Hagerup, der blev Komponisten Edvard Griegs Moder. Hendes Broder var nedennævnte Kommandørkaptajn Eiler Hagerup, der blev gift med Kühles Datter, og desuden var hun Søster til Nina Griegs Fader, Herman Didrik Hagerup. — Med sin sidste Hustru fik Kühle Gaarden Gimle. Allerede $18/2$ 1837 er han død, medens hun først $17/8$ 1887 døde i Laurvik³⁾.

I første Ægteskab fødtes fire Børn, af hvilke den ældste var:

VI, a. Emma Birgithe Cathrine (f. $15/11$ 1818, † $22/3$ 1904 i Kristiania). $17/9$ 1844 blev hun gift med Løjtnant i Flaaden *Eiler Hagerup* (f. $22/2$ 1815, † i Kria. $10/3$ 1899), der 1845 blev Premierløjtnant, 1856 Kaptajn, 1860 Kommandørkaptajn, gjorde 1863—80 Tjeneste i Marinens Stab og tog $3/3$ 1883 sin Afsked fra Flaaden. Han var Ridder af Dannebrog, St. Olavs Ordenen og Sværdordenen og ejede Gaarden Fridalen, som han havde efter Faderen. — Der efterlodes to Børn: Marinekaptajn Edvard Hagerup og Caroline Benedicte, af hvilke sidstnævnte blev gift med Professor i Astronomi Hans Geelmuyden.

VI, b. Ferdinand (f. 1819) blev Sømand, levede mange Aar som blind i New York, hvor han døde af et Hjerteslag $31/1$ 1887.

VI, c. Carl blev ligeledes Sømand, men døde som ung paa Rejse.

VI, d. Ida Wilhelmine Charlotte Amalie (f. $18/5$ 1825, † $7/6$ 1900) blev gift med Udsiftningsformand i Alversund ved Bergen *Knud Geelmuyden* (f. $31/10$ 1823, † $4/1$ 1917), Søn af Infanterikaptajn Hans Borse Geelmuyden og Andrea Bull, Ole Bulls Faster. De har haft tolv Børn, hvoraf den eneste nulevende Søn er Provst i Haugesund, Hans Borse Geelmuyden.

Af andet Ægteskab efterlod Oberstløjtnant Kühle sig en Datter:

VI, e. Caroline Marie, f. $1/3$ 1835, † ugift i Bergen $16/2$ 1902. Hun efterlod sig

¹⁾ Angaaende Oberstløjtnanten og de følgende Officerer se: *V. Richter*: Den danske Landmilitæretat 1801—1894. Kbh. 1897, 2. Del S. 17 og 18 (Kühle og Kyhle).

²⁾ *Lengnick*: Personalhistoriske Bidrag vedkommende Danmarks og Norges Gejstlighed. 1855. III. S. 9.

(Foruden nævnte Datter døbtes i Hørsholm endnu en Søn, Carl Chr. Nicolaj Møller $15/1$ 1797. Han blev senere Toldinspektør i Helsingør, Justitsraad og R. af D. og døde i Kristiania $28/4$ 1868.)

³⁾ *Sofus Eloius*: Familien Hagerup i Danmark og Norge. Kbh. 1902. S. 91 o. flg. samt Skrifter udgivne av *Bergens historiske Forening* Nr. 16 (1910). S. 15—16.

en betydelig Formue, der testamenteredes til forskellige Formaal, bl. a. til Bergens Teater.

Med hende uddøde den norske Gren af Slægten, og vi kan da vende tilbage til Oberstløjtnant Carl v. Kühles øvrige Børn, af hvilke endnu kan nævnes:

V, 6. Emma Emilie Elisabeth, f. $\frac{3}{3}$ 1787 i Købmand Selmers Gaard i Nyhavn paa Charlottenborgsiden. Allerede i Juli Maaned s. A. døde hun i Bergen.

V, 7. Cathrine Elisabeth, f. $\frac{8}{5}$ 1788 i Bergen, døde af Kopper $\frac{7}{11}$ 1791.

V, 8. Peter Christian von K., f. $\frac{2}{11}$ 1789 i Bergen, blev Landkadet 1803, Sekondløjtnant i 1811 og forflyttedes 1812 til 2. jyske Infanteriregiment. I 1819 forfremmedes han til Premierløjtnant, 1828 til Kaptajn og 1833 til Stabskaptajn. Da han nogle Aar efter fik et apoplektisk Tilfælde, maatte han afbryde sin Løbebane og fik i 1842 Afsked som Major, hvilket var ham en stor Sorg, da han var en ivrig Soldat. Alle sine Venner, bl. a. den kendte General Bülow, havde han blandt Officererne, og det var ham i Særdeleshed en Lidelse at være utjenstdygtig under Trearskrigen.

Nogle Aar før Afskedigelsen blev han gift, 1837, efter at have været forlovet i 22 Aar med *Elisa Judithe Selmer* (f. i Ringsted $\frac{14}{9}$ 1796), Datter af Konsumtionsbetjent David Bernt Selmer (en Broder til Direktør for asiatisk Kompagni, Major Rasmus Sternberg Selmer) og Poulina Johanne Hederich¹⁾. — Trods sin Sygdom blev Majoren en gammel Mand, idet han først døde $\frac{27}{2}$ 1861. Hans Hustru overlevede ham og døde $\frac{5}{3}$ 1876.

V, 9. Cay Frederik, født i Bergen $\frac{15}{6}$ 1791, døde $\frac{5}{11}$ 1791.

V, 10. Emma Cathrine, født i Bergen $\frac{15}{10}$ 1792, døde $\frac{26}{3}$ 1801.

V, 11. Emma Johanne Marie, født i Bergen $\frac{22}{6}$ 1794, var i mange Aar hjemme og senere i Assens hos Broderen Anthon. I nogle Aar styrede hun Huset for den gamle, blinde Kancelliraad, fhv. Byfoged i Assens Rasmus Ludvig Nellemann, der havde haft Postmesterembedet indtil 1812 († $\frac{24}{6}$ 1827). Senere styrede hun Husholdningen for Broderen, Frederik Henrik i Norge, efter at hans første Hustru i 1828 var død, boede igen en Tid i Assens, derefter paa Langkildegaard sammen med førnævnte Søster Caroline, indtil hun atter rejste til Assens, hvor hun døde $\frac{30}{4}$ 1881.

V, 12. Charlotte Gustave, f. $\frac{27}{12}$ 1796, forblev ogsaa ugift. Hun har tilbragt det meste af sit Liv hos Forældrene og hos Broderen i Assens, hvor hun døde $\frac{19}{12}$ 1871.

V, 13. Gustav Emil, f. $\frac{7}{9}$ 1799 i Bergen, blev Landkadet og i 1820 Løjtnant ved 2. jyske Infanteriregiment, men døde i Assens samme Aar.

Endelig har vi den sidste af Flokken:

V, 14. Frederik (Friederich) Wilhelm, der som sagt blev født paa Rejsen fra Norge til København $\frac{1}{9}$ 1802 og døbt $\frac{7}{9}$ 1802 i Garnisons Kirke.

¹⁾ H. P. Selmer: Stamtavle over slægten Selmer. Kbh. 1868. S. 89.

Fadderne var ved denne Lejlighed: Kronprins Frederik (VI) og Kronprinsesse Marie, Hertug Friederich Wilhelm af Württemberg, Københavns Kommandant, den kendte General Peymann, de tre deputerede af Generalitetet, Generalkrigskommissærerne Outzen og Hassler, samt Major, senere Generalløjtnant v. Kirchhoff og endelig Kronprinsens Generaladjutant, senere General og Ordensmarskal Frantz v. Bülow, Premierløjtnant, senere Generalmajor Hans Staal v. Lützen og Kommandørinde v. Lövenörn. — Wilhelm Kühle blev tidligt indskrevet som Kadet, men paa Grund af Reduktionen var der intet Haab for ham. Senere blev han Forvalter paa Bruunshaab ved Viborg og blev gift i Klinte Kirke med en Søster til den i sin Tid yndede Litterat Erik Chr. Monrath, nemlig *Johanne Helene Monrath* (døbt i Brenderup $18/9$ 1802), Datter af Pastor Palle Saabye M.¹⁾ og Kirstine Margrethe Ipsen. Efter Hustruens Død $29/11$ 1848 købte han Binderup Mølle ved Nibe, men solgte den igen og blev Købmand i Aalborg, hvor han døde $5/2$ 1866 efterladende flere Børn, hvis Efterkommere lever endnu²⁾.

En Søn, Carl Christian Monrath van der Aa (f. $1/1$ 1737, † $21/3$ 1894), der blev gift med *Eleanor Groves* (f. $26/6$ 1843, † $13/10$ 1910), fortsatte som Købmand i Aalborg.

Endnu skal vi omtale den af det førnævnte Slægtled, som maatte trække det største Læs, nemlig:

V, 4. Søren Anthon van der Aa. Han var født $18/4$ 1784 paa Sandholmgaard, blev Militær ligesom Faderen, men blev i 1807 ved Udfaldet fra Classens Have, efter at have sendt »14 Modstridende i den anden Verden«, saaret ved tre Skud i venstre Skulder og blev taget til Fange af Englænderne. $10/1$ 1808 blev han Sekondløjtnant ved nordsjællandske Landeværnsregiment, blev kort efter forsat til Norge, men samme Aar kom han til Fyn, hvor han af Faderen som overordnet modtog Dannebrogskorset, hvorved han blev en af vore første Dannebrogsmænd. $24/4$ 1809 forfremmedes han til Premierløjtnant, men paa Grund af sin Invaliditet fik han sin Afsked $16/4$ 1812 og fik samtidig Udnævnelse som Postmester i Assens. — Kühle var dermed inde i den Stilling, han bevarede hele sit Liv. I 1814 blev han tillige Vejer og Maaler, og i 1816 fik han paany sin Afsked fra Militæretaten som Kaptajn og blev senere Krigsraad.

Imidlertid var han i Marts 1811 bleven forlovet og $13/5$ 1812 gift med *Wilhelmine Sophie Schmidt* (f. $23/3$ 1791), en Datter af Købmand i Willemoes' By, Assens, Hans Storm Schmidt (f. i Assens $3/3$ 1758, † $14/11$ 1806 og Charlotte Lovise Schmidt) (f. $20/10$ 1761, † $15/7$ 1854). — Der fandtes paa den Tid i Assens kun faa større Købmænd, af hvilke kan

¹⁾ Tilhører den betydelige Monradske Slægt. Se: *C. Giessings Jubel-Lærere* III, 1, S. 228, hvor hans Stamtavle findes, og *C. V. Wiberg: Dansk Præstehistorie*. Odense. 1870. Bd. 2. S. 225.

²⁾ *H. F. Grandjean: Tillæg til Stamtavlen over Familien Toxwærd*. Kbh. 1898. S.: 3—4.

nævnes Billedhuggeren Jens Adolf Jerichaus Fader og Landskabsmaleren Dankvart Dreyers¹⁾; men Schmidt var vistnok den mest velstaaende. Han ejede 6 Skibe, der sejlede i udenrigsk Fart, og ikke faa Huse i Assens By; men da han i 1806 var død, paaførtes der Forretningen meget store Tab ved Krigen og særlig blev Velstanden medtaget ved Statsbankerotten. — Derfor var det under temmelig smaa Kaar, Postmesterfamilien kom til at leve, da den havde nedsat sig i den saakaldte Provstigaard, og hertil kom yderligere, at Børneflokken blev stor. Kühles Moder og særlig den gamle Fru Schmidt boede i mange Aar hos ham, og desuden var Provstigaarden stadig Hjem for flere af Postmesterens førnævnte Søstre.

For Børnene mærkedes de økonomiske Vanskeligheder snart. For de ældste havde der været Raad til Huslærer, men senere maatte man opgive det, og det kneb med at faa Sønnerne paa Kadetskolen. Den næstældste, Seier, lykkedes det at faa ind, men den yngste, Wilhelm, følte sig allerede tidligt saa usikker, at han en skøn Dag uden Forældrenes Viden spadserede ud til Prins Christian (VIII), der dengang var Fyns Guvernør og ofte boede paa Frederiksgave. Drengen anmodede om at blive »hans kongelige Højheds Kadet«, og da Prinsen senere ved en Gymnastikpræsentation lagde Mærke til ham, lovede han ham at afholde Udgifterne paa Landkadetakademiet.

Livet i Assens var ikke meget afvekslende. Man tog om Sommeren, naar Søndagen skulde fejres, med »Fodermændene« ud til Frederiksgave, og engang imellem saa langt som til Ensomhed i Heden Sogn, hvor »Onkel Warberg«²⁾ var Godsforvalter under Grevskabet Muckadell. Senere fik ogsaa Hellerup og efter 1863 Nislevgaard ved Otterup saa megen Interesse, at man tog dertil. — Som en enkelt Begivenhed, der satte Byen i Oprør, kan nævnes, at ²⁵/₇ 1838 saa man i Assens den første Damp »Maagen«, som derefter kom til at sejle paa Ruten til Aabenraa.

Omgangskredsen i Assens var væsentlig de derboende Embedsmænd. Foruden den gamle Major Biehl og førnævnte Kancelliraad Nellesmann med Familie kan nævnes Familien Bülow. Af denne var Oberst Friedrich Chr. Mösting v. Bülow, der var Søn af den tidligere Toldinspektør i Assens, Toldkasserer til sin Død 1838. Han var Broder til Frederik VI's nære Ven, General og Ordensmarskal Frantz v. Bülow, som vi allerede har omtalt som Fadder til Postmester Kühles yngste Broder.

Efterhaanden forsvandt dog den Kreds af Embedsmænd, der var fremgaaet af Militæret. Kühles Svaghed tog til. To Gange fik han apoplektiske Anfald, og kort før Krigen døde han ¹⁷/₄ 1847 og oplevede saaledes ikke at høre om Sønnernes Krigsbedrifter. Hans Hustru levede endnu i adskillige Aar i Assens, hvor hun boede sammen med Døtrene

¹⁾ Schmidts Søster Agnes Hedvig (f. ¹⁹/₄ 1761, † ¹⁰/₂ 1791) havde været gift med Kunstmaler Dreyers Fader.

²⁾ Kammerraad Andreas Conrad Warberg, f. 1796, † ¹¹/₆ 1871, gift med Wilhelmine Kühles Søster, Christine Marie Storm Schmidt, f. ¹⁴/₈ 1800, † ¹⁰/₁ 1882.

Othilia og Emma, hvoraf førstnævnte dog ca. 1876 kom i Graabrødre Kloster i Odense. — Endnu i en høj Alder var Fru Kühle rank og statelig og døde, omtrent 100 Aar gammel, $\frac{7}{3}$ 1890¹⁾.

Af Børn efterlod hun sig adskillige, om hvilke vi skal fatte os i Korthed, idet vi iøvrigt vedrørende de sidste Slægtled henviser til »Slægtshaandbogen« ved *Th. Hauch-Fausbøll*. — Den ældste Søn:

- VI, 1. Hans Storm Carl Christian, f. $\frac{27}{3}$ 1813, var i flere Aar Fuldmægtig paa Hellerup Godskontor i Østfyn. Under Faderens Sygdom blev han konstitueret som Postmester, og i 1849, da Efterfølgeren, Ritmester Gustav Würtzen, var død, blev han atter konstitueret, men døde allerede $\frac{27}{6}$ 1851 af en Hjærnelammelse.
- VI, 2. Nicolai Seier, f. $\frac{28}{6}$ 1815, kom paa Kadetskolen i 1832, blev $\frac{1}{5}$ 1837 Sekondløjtnant i Dronningens Livregiment i Glückstadt og senere Premierløjtnant. — »Ved Hærordningen i 1842 forsattes han til 11. Bataillon, hvor Chefen tog ham til sin Adjutant, da Krigen udbrød i 1848, og han red i Spidsen for Vendelboerne, da de stormede Dybbøl Mølle den 28de Mai 1848. Møllens Udhuse var besat af et mecklenborgsk Musketeercompagni, der stod fuldkomment dækket saavel mod vort Fodfolks som imod vort Artilleris Ild af en foran Møllen værende høj og tyk Havevold. General Bülow befalede 11. Bataillon at tage Møllen med Storm. Dens fire Skyttedelinger samledes og sprang, førte af Kühle, der red opmuntrende foran dem, over Volden. Trodsende den stærke Ild, hvormed de modtoges, stormede Jyderne Møllen og kastede Mecklenborgerne ud af den. Næppe var den bleven tagen, saa blev den os frareven af to Compagnier Oldenborgere. Hurtig samlede Kühle igen sine Skytter og jog, understøttet af den øvrige Del af Bataillon, paa Oldenborgerne ud af Møllen. Schleppegrell, der imidlertid ved sit Flankecorps var kommet op paa Dybbølbanke, sikrede os Besiddelsen af Møllen og efter en heftig Kamp blev Fjenden fuldstændig slaet og forfulgt gennem Sundeved«. Efter denne Bedrift blev Kühle dekoreret med Ridderkorset og udnævnt til Kaptajn ved 7. Bataillon, og i Slaget ved Fredericia deltog han under General Ryes Befaling i Stormen paa Treldeskansen (Redoute V). »Da Fjendens Artilleri galoperede fremad for med Kardætscher at hindre Ryes Brigade i at storme Skansen, befalede General Rye Capitain Kühle at gaa med sit Compagni mod de fjendtlige Kanoner, og det lykkedes ogsaa for Kühles Skytter, der førtes af den dygtige Løjtnant Snertinge, at fordrive de fjendtlige Kanoner. Efterat dette var udført, gik Kühle med 6te og 7de Bataillons Skytter frem til Gaarden Kristineberg og holdt i Forening med andre Afdelinger de til Redoutens Undsætning fremrykkende fjendtlige Afdelinger i Ave, indtil Redouten var tagen og Slaget vundet.« — Rye

¹⁾ *Assens Avis* 1890. Nr. 61.

skal kort før sit Fald have udtalt sig særdeles anerkendende overfor Kaptajnen i Anledning af det Arbejde, han her udførte.

Senere kom Kühle under Helgesens Kommando, og før Stormen paa Frederiksstad foretog han med sit Kompagni Rekognosceringer i Marskegnen Nord og Vest paa. Han deltog derefter i Byens minderværdige Forsvar, »i hvilket tre Batailloner med 8 Kanoner modstod et Angreb af den firdobbelte Styrke og afslog to Hovedstorme. I Stormen den 4de October befandt Kühle sig med sit Compagni i Mølleskandsen, imod hvilken Fjenden rettede sit Hovedangreb og foretog den ene Storm efter den anden med uhyre Overmagt. Kühle overtog Kommandoen i denne Skandse, som forsvaredes saa glimrende af hans Compagni og Dele af Gyntelbergs, Nicolaysens og J. Vaupels Compagnier. I samfulde fem Timer vedvarede Stormen, inden Fjenden gav tabt og flygtede, forfulgt af Fodfolkets og Artilleriets Ild, til han kom langt udenfor Skudvidde.«¹⁾ — Om Slaget sendte han en interessant Beskrivelse til den ældste Broder, Carl, et Brev, som endnu bevares. Helgesen anerkendte ham ved en festlig Lejlighed, idet han af en Dekoration fra den russiske Zar udtog en Brillant, som han overrakte Kühle, og senere sendte Obersten ham et hædrende Brev.

Ogsaa i 1864 deltog han. Ved Tilbagetoget fra Dannevirke og i Kampen ved Sankelmark var han med. Derfra gik han mod Nord til Kolding, men indtraadte kort efter i Kommissionen til Undersøgelse af de Forhold, der vedrørte Hærens Tilbage²⁾ Samme Aar blev han Major, derpaa Stabschef for 1. Generalkommando, og i 1867 skete Avancementet til Oberst, i hvilken Stilling han gjorde Tjeneste til 1877 da han søgte sin Afsked. Efter en Del Sygdom, der for en Del var Efterveer fra Krigen, døde han ¹²/₁₁ 1883 som Kommandør af Dannebrog og Dannebrogsmænd.

I sit Ægteskab med *Margrethe Emilie Kofoed* (f. ⁸/₅ 1828, † ²²/₂ 1900)³⁾ havde han tre Børn, hvoraf den ældste, den senere Kaptajn og Overdirektør ved Gl. Carlsberg, Søren Anthon van der Aa Kühle fødtes under den første Krig. Endnu lever Oberstens Datter og en Del Børnebørn.

- VI, 3. Charlotte Lovise, f. ²²/₆ 1816, var i sin Ungdom hjemme, men kom senere til Nislevgaard, hvor hun hjalp den yngre Søster, Antoinette, med at styre Husholdningen. Hun er død i Otterup ²¹/₂ 1900.
- VI, 4. Birgithe Emilie Gustave, f. ¹⁰/₇ 1817, kom til Viborg og styrede Huset for Anton Wilhelm Rosenfalk, der var Inspektør for Tugthuset dér indtil 1862, hvorefter han trak sig tilbage til Kløde Mølle ved Moselund. Hun døde i Slagelse Kloster ²⁹/₉ 1892.
- VI, 5. Wilhelm Savdak van der Aa, f. ²⁰/₁ 1820, kom paa Kadetskolen 1835, blev i 1838 Sekondløjtnant, var en Tid i Glückstadt, senere i Køben-

¹⁾ *Berlingske Tidende* 1883. Nr. 267.

²⁾ *Generalstaben*: Den dansk-tyske Krig 1864, 1—3. 1890—92.

³⁾ *Jul. Bidstrup*: Stamtavle over Familien Kofoed fra Kofoedgaard i Ostermarie Sogn paa Bornholm. Kbh. 1887, S. 92.

havn og fra 1842 i Rendsborg. Her blev han Premierløjtnant 1845, men da Krigen kom, maatte han udstede Revers om ikke at kæmpe mod Oprørerne, og først i 1849 efter Stilstanden kom han med ¹⁾. Fortrinligt udmærkede han sig i Træfningen ved Ullerup den 6. April, noget senere blev han Kompagnichef og deltog 6. Juli i den Landgangsdemonstration, som Kaptajn Krenckels Flotille under Slaget ved Fredericia foretog ved Kolding Fjord. 4. Marts 1850 forfremmedes han til Kaptajn, og 12. September besatte han efter Ordre Retranchementerne paa Mysundestillingens højre Fløj. Medens han her gik frem og tilbage paa Volden for at opmuntre Mandskabet, ramtes han i Hovedet af en Granatstump, og to Timer efter indtraadte Døden.²⁾ — Hans Mandskab elskede ham højt og rejste en Mindesten for ham paa Assens Kirkegaard. Blandt hans undergivne var »den lille Hornblæser« (Carl Petersen), som altid fulgte ham og var utrøstelig efter at have mistet sin Kaptajn, der havde være som en Fader for ham.

Kühles Hustru, *Maria Clara Wilhelmine Sostrate Krabbe* (f. ²⁰/₁ 1817)³⁾, hvis to ældste Søstre havde været gift med Olaf Rye, overlevede ham og døde ⁴/₅ 1880, efter at to Døtre var døde som unge.⁴⁾

- VI, 6. *Antoinette Sophie*, f. ²⁸/₂ 1822, blev 1846 gift med *Claus Berthelsen*, (f. i Graasten ³/₅ 1805, † i Otterup ²⁹/₁ 1889), der havde været Forvalter, først paa Als, senere paa Mullerup og Ravnholt paa Fyn. 1842—60 var han Forpagter af Hellerup, 1860—63 Ejer af Frederiksholm ved Valby og 1863—84 Forpagter af Nislevgaard, der ligesom Hellerup hørte til Stamhuset Ravnholt. — Første Gang havde han været gift med Hedevig Jessen (f. 1812 i Mølby ved Sønderborg, † 1843)⁵⁾. Hans anden Hustru døde ¹⁵/₂ 1892 og efterlod flere Børn, hvoraf en Søn indtil 1918 var Forpagter af Nislevgaard⁶⁾.
- VI, 7 *Cai Frederik*, f. ¹⁵/₈ 1824, er død allerede i Maj 1826.
- VI, 8. *Sophie*, f. ¹⁷/₇ 1826, er død ²/₁₀ 1843.
- VI, 9. *Othilia*, f. ¹⁷/₇ 1826, levede som ung hjemme og havde fra 1865 en Skole i Assens, kom derefter i Graabrødreklostret i Odense, hvor hun levede i 33 Aar. † ⁹/₁₂ 1909.
- VI, 10. *Emma Christine*, f. ¹³/₇ 1828, var ligeledes hjemme som ung, men efter Moderens Død flyttede hun til Søsteren i Odense. Senere har hun

¹⁾ *P. Fr. Rist*: Olaf Ryes Saga. Kbh. 1899, S. 114—15.

²⁾ *Generalstaben*: Den dansk-tyske Krig 1848—50. III. Del, II. Afsn. 3. Ald. S. 1580.

³⁾ *A. Thiset*: Optegnelser om de ældre Led af dem paa Damsgaard hjemmehørende danske Adelslægt Krabbe. Personallhist. Tidsskr. Bd. 3 (1888), S. 40, Stamtavlen.

⁴⁾ *Wilhelmine*, f. ⁴/₁ 1847, † ¹⁵/₈ 1876, og *Sophie*, f. ¹²/₆ 1850, † ²²/₁₂ 1852.

⁵⁾ *Th. Jessen*: Optegnelser over Familien Jessen. Kbh. 1909. S. 36.

⁶⁾ *Antoinette Berthelsens Børn* var:

a) *Søren Anton van der Aa Berthelsen*, f. ²⁶/₁ 1847, Justitsraad, tidligere Ejer af Binnitze senere af Eriksholm ved Snekkersten. (Børn).

b) *Agnes Hedvig B.*, f. ²⁸/₄ 1848, † ³⁰/₅ 1869. (Ugift.)

c) *Wilhelm Savdak van der Aa B.* f. ²²/₇ 1850, † ⁸/₉ 1883, Læge paa Glorup. (Børn).

d) *Hans Carl B.*, f. ²⁸/₉ 1852, indtil 1918 Forpagter af Nislevgaard. (Børn.)

e) *Claudius Louis B.*, f. ¹³/₅ 1857, † ⁴/₄ 1891; 1882—85 Forpagter af Frisen vold (Ugift).

boet hos en Brodersøn i Horsens og endelig hos en anden Brodersøn i Lejre og døde hos samme i Hvalsø $9/3$ 1916.

- VI, 11. Cai Ludvig Balkan, f. $23/8$ 1829, blev Gaardejer i Jylland, kom 1864 til Jernbanen ved Fakse Kalkbrud, blev siden Jernbaneassistent i Middelfart, derefter 1869 Stationsforstander i Faarup, 5 Aar senere i Rødkærskro og 13 Aar derefter i Hurup i Thy, hvor han døde som Stationsforstander og Postekspeditør $11/12$ 1891.

I sit Ægteskab med *Ane Jensen* af Assens (f. $10/1$ 1834) havde han ti Børn, hvoraf de fleste lever. Fru Kühle opholdt sig efter Stationsforstanderens Død i Struer sammen med to Døtre og døde her $21/10$ 1904.

SLUTNING.

Hermed er vi naaet frem til de nulevende eller i hvert Fald kun delvis forsvundne Slægtled. En Omtale af dem synes i Øjeblikket overflødig.

Hvad der i det foregaaende mangler, er, foruden enkelte uvæsentlige Data, en nærmere Undersøgelse over de ældre Slægtled og deres Historie. Det vilde vel ikke være utænkeligt, at der om Kühlerne i Stade kunde bringes en Del Enkeltheder til Veje og muligvis ogsaa Oplysninger om saadanne Forbindelser med andre Slægter, der ikke tidligere har kunnet paapeges. — Særlig tiltrænges der dog en mere omfattende Undersøgelse vedrørende den første Kühle, der indvandrede hertil, nemlig Major Nicolaus Johann. Hans første Hustru kender vi ikke. Forskellige Kirkebøger fra Kristianstad og Omegn er gennemsete uden Resultat, skønt der deri ofte nævnes Navne fra de Afdelinger, hvorved den daværende Løjtnant var ansat. Heller ikke i Garnisons Kirkebog, hvor »Fru Kühl« ofte nævnes, finder man hendes Pigenavn. Ved hendes Dødsfald kaldes hun Fru »Rül«; men en Undersøgelse over Navne fra Datiden har givet Sikkerhed for, at det ikke kan være andre end hende. — Til Kühles Deltagelse i daværende Krige kender vi meget lidt, og om hans anden Hustru ved vi kun, at hun før Brylluppet ejede Tarupgaard og var indtegnat i Roskilde Kloster.

Sønnen Carl Gustav kender vi adskilligt bedre; men af Spor, der endnu ikke er udnyttede, fordi man ikke tidligere havde faste Holdepunkter, kan de førnævnte Arveprocesser muligvis være af Betydning. Fra hans Tid stammer vistnok Rygterne om, at der i Stade skulde findes en Slægtshistorie, hvori Kühlernes Forhold nærmere belystes. Men hvorvidt Rygtet taler sandt er vel nok tvivlsomt. Maaske har der ved nævnte Bog været tænkt paa Luneberg Mushards Værk, der blandt andet omhandler Slægten Kuhle i Hadeln.

Fra Sønnen, Oberstløjtnant Carl Nicolaus Christians Tid vil kunne nævnes adskilligt mere end det, der er nævnt i det foregaaende. Det fortælles bl. a., at den senere franske Konge Louis Philippe boede hos ham i 1794, da han var i Norge; men vi ved ikke, om denne Meddelelse er rigtig. Fra samme Carl v. Kühles Tid stammer Beretning om, at da den svenske Konge Gustav III 1792 blev skudt ved en Hofmaskerade, flygtede en Major Selsing til Norge. Han kom til Bergen, hvor han fortalte om Kyhlerne i Sverige, og om at deres Vaaben fandtes i Riddarhuset i Stokholm; men naar det tilføjes, at disse Kyhler sandsynligvis var Efterkommere efter et Par danske Kühler, der var løbne fra Kadetskolen i København, da lyder det ret besynderligt,

naar vi ved, at de svenske Kyhler havde levet i Sverige lige fra 14. Aarhundrede. — Fra Kühle i Bergen skulde man synes, at der maatte findes en ret betydelig Korrespondance særlig i norske Arkiver; men det er kun meget faa Breve, vi endnu kender. Forhaabentlig vil der efterhaanden kunne fremdrages Ting af Betydning, saa det vil være muligt at supplere de Oplysninger, vi allerede har.

Ogsaa med Hensyn til den derefter følgende norske Gren tør man haabe, at Korrespondancer vil kunne fremdrages; og for den danske Gren gælder det, at vi endnu har en Del Breve fra Oberst Seier og Kaptajn Wilhelm Kühle, særlig Breve, der er sendte under Treaarskrigen til Familien i Assens. Om disse to sidste Medlemmer vil der dog ogsaa paa Grundlag af andre Oplysninger kunne samles et langt fyldigere Billede end det vi *har* givet. Men at udpensle det overlades til senere Tider.

Det, det i Øjeblikket gælder, er at udgranske den ældre Historie. Lykkes det at føje noget nyt til den, og lykkes det i Særdeleshed at føre Slægtstavlen længere tilbage, da vil det maaske vise sig, at meget af, hvad vi har bragt i 1. Del af vort Arbejde, kan være til Gavn, maaske endog indgaa som Led i selve Slægtshistorien. — Hvad der maa studeres for at naa dette, kan man ikke uden videre bestemme. Men vi har allerede omtalt, at en nøjere Undersøgelse af Krempeegnen maa foretages, de førnævnte Arvesager maa undersøges og forskellige Tidsskrifter vedrørende Stade maa gennemses. Der er i de senere Aar fremkommet en Del af den Slags; men herhjemme har vi ikke Adgang dertil, og Arbejdet maa derfor hvile til efter Krigen. — Maaske kan der da være Lejlighed til senere at fremkomme med Oplysninger, der kan danne et Supplement til vort nu afsluttende Skrift; og muligvis kan hertil da føjes en Række Billeder af Slægtsmedlemmer og af de Egne, hvori de har levet. — Er disse Ting samlede, har man, hvad der kan fordres vedrørende Kühlernes Historie. Men allerede nu synes der at være udført et saadant Arbejde, at Kühlerne med Hensyn til Slægtshistorien har ydet et Bidrag, der staar i et passende Forhold til Slægtens Betydning i ældre Tid. — Skulde det være lidt tør Kost, vi byder, maa man selv sætte lidt Humor til. Ved Genfortælling glider den da maaske noget lettere. — Aarstal maa den læge Læser forbigaa. Men man maa huske, at det hører til den Slags, der for Historikeren giver Livet Sødme; og naar man endelig vil skrive Historie, nytter det ikke at give Romanlæsning. I saa Fald vrænger Historikeren paa Næsen.

Maaske han gør det alligevel. Der er intet saa godt, at det ikke *kunde* være bedre.

SEJER KÜHLE.

REGISTER

I. Del.

Slægterne v. d. Kuhla (de Kula), Kule (Kuhle), Kyle (Kyhle)
og Kühle (Kühl).

v. d. Kuhla (de Kula), Slægt i Fyrstendømmet Bremen og Danmark 10, 13.
Kule (Kuhle), Slægt i Hadeln 11 o. flg.

Anna Juliana, g. v. *Rønn* 12.

August Henrich 12.

Edda Gertruth, g. v. *Horn* 12.

Gertruth Lücke 12.

Heinrich til Wellingsbüttel 12.

Henrich 13.

Hieme Maria, g. v. d. *Lith* 12.

Johannes til Bederkesa og Ringstedt 11.

Julius Benedictus til Wellingsbüttel 12.

Julius Benedictus 12.

Lücke, g. *Marschalck* 12

Margaretha Catharina, g. v. *Klenck* 12.

Margaretha Hedevig, g. v. d. *Mehden*, 12.

Nicolaus, Greve af Hadeln 13.

Nicolaus til Wellingsbüttel, Oberstløjtnant 12.

Nicolaus Josua til Wellingsbüttel, dansk Løjtnant 12, 13.

Kule (Küle), Slægt i Holsten, Meklenburg og Pommern 10, 15 o. flg.

Albrekt, Hertug Erik af Sachsens Skriver 21.

Alheydis, g. *Moltke* 22.

Beata 18.

Bertram til Eppendorf, Gross-Borstel og Alsterdorf, Ridder, Foged
17, 18, 19, 20.

Bertram, Væbner, Hertug Albrekt af Meklenborgs Køgemester 17, 20, 21.

Borchard, Væbner 19.

Christian, Ridder, Rigsraad, Høvedsmand paa Aalholm, Hertug Christof-
fers Hovmester 18, 20, 21.

- Kule, Christian, Foged i Ratzeburg 18.
 Claus (Nicolaus), Ridder 20, 21, 22.
 Eggert, Væbner, Foged paa Gottorp og Schwabstedt 18, 22.
 Ermegaard 18.
 (Kyle) Elisabeth, Klosterfrøken i Arnsbøk 22.
 (Kuele) Gert, Dekan i Stade 23.
 Gert, 23.
 Hans til Osterwohld, Süderwohld, Querke og Albersdorf 19.
 Hans, Jordbesidder ved Itzehoe 23.
 Hartwich, Væbner, Hertug Albrekt af Meklenburgs Raad 17, 20, 21.
 Hartwich, Amtmand i Flensborg og Gottorp 18, 22,
 Hartwich, Vikar paa Femern 22.
 Henrik, Ridder 17.
 Henriks Enke (Eybe) til Jemedeshude 18.
 Henrik til Kronsmoor, Steinbeck og Söhren, Væbner 19, 22.
 Herenfridus, Ridder, Foged i Itzehoe 17, 19.
 Hermann 23.
 (Küle) Jasper, Borgmester i Krempe 23.
 (Kuel) Johan af Eltersdorf 23.
 Johan til Wesenberg 18.
 Johan til Tramme 18.
 Johan, Ridder, til Kronsmoor 19.
 Johan, Væbner 21.
 Johan, Abbed i Reinfeld 23.
 Johannes (Johann) Ridder 17.
 Johannes, Ridder, til Johannisdorf 17.
 Johannes, Ridder 18, 21.
 Johannes, Provst paa Femern 22.
 (Kuele), Laurentz, Raadmand i Krempe 23.
 Markward, Ridder 17, 19.
 (Kuele), Nicolaus til Nütschau og Warnow, Væbner 19, 22.
 Otto, Jordbesidder ved Krempe 23.
 Petrus 20.
 Volrad, Ridder 22.
- Kule, Slægten paa Walsleben, Fürstenhagen osv. 23, 24. (Se iøvrigt under Kühle).
- Friederich til Walsleben 24.
 Hans til Walsleben 24.
 Hans, Foged i Lychen 24.
 Joachim, Raadmand i Stettin 24.
 Katerina, g. v. Dewitz 23.
 Klaus til Fürstenhagen 23.
 Margarethe, Priorinde i Lindow 24.
 Margarethe, Priorinde i Neukloster 23.
 Materna, Abbedisse i Boitzenburg 23.
 Urban til Walsleben 24.

- Kule (Keule), Slægt i Schlesien 10.
 Johann, Borggreve i Liegnitz 10
- v. Kyle, Slægten i Trieregnet 10.
 (v. Kiel, de Kylone, de Kilone) i Holsten 10, 13.
 Elerus, Pantelensmand paa Samsø 14.
 Clemens til Siggen 14.
 Otte 14.
- Kyle eller Kyhle, Slægt i Sverige 10, 24—26.
 Clas, til Elfgårde, Harg, Frötuna og Drettinge 26.
 Claus, Rigsraad 25.
 Claus, Slotslofve i Stockholm 25.
 Claus, til Barkestorp, Erstavik og Brådthulta, Rigsraad, Slotslofve i Stockholm 25.
 Erik, til Dannäs, Marinekaptajn 25.
 Gabriel, Oberst 25.
 Gabriel, Admiralitetskaptajn 26.
 Gabriel Løjtnant 26
 Hans, til Erstavik, Elfgårde og Drettinge, Ridder, Rigsraad, Statholder paa Stockholm Slot 25.
 Hans, til Dannäs, Fyllerid og Krakstad, Assessor ved Götha Hofret 26.
 Hans, Kaptajn 26.
 Hans, til Frötuna, Barkestorp, Drettinge, Rosenhof, Kyhlehof og Kyhleberg, Oberst, Landshøvding 26.
 Johan, Væbner, Foged paa Åbo Slot 24, 25.
 Johan, Hovedsmand 24.
 Johan, til Huseby og Noora, Rigsraad 24.
 Johan, Lagmand paa Øland 25.
 Johannes, Erik af Pommerns Sacellanus, Prior i Naadensdal 24.
 Påvel til Barkestorp, Væbner, Lagmand paa Øland 25.
- Kühl (Kühle), Slægter i Stralsund og Holsten 9, 15.
 Catharina Elisabeth, g. *Graumann* 15.
 Daniel, Joachim, Købmand, Raadsherre i Stralsund 15.
 Johann Daniel, Raadsherre i Güstrow 15.
 Johann Lucas, Raadsherre, Syndikus i Stralsund 15.
- Kühle, Slægt i Güstrow 15.
 Johann, Raadsherre i Güstrow 15.
 Johannes, Rentemester for Meklenburg 15.
 Nicolaus, Medikus og Hofapoteker i Güstrow 15.
- Kühle, Slægter i Pommern, Brandenburg og i Kl. Wanzleben 10,
 Generalmajor i Trier 10.
- von Kühle, Andreas Jacob, til Gottberg 24.
 Carl Gustav, Kaptajn 24.
 Caspar Joachim, til Gottberg 24.
 Charlotte Louise 14.
 Christian Friederich 14.
 Gabriel, preussisk General 14.

Johann Gabriel, Major 14.
 Michael, Tøjmester 14.
 (de) Rike, Johan(nes), Ridder, Fyrst Henrik af Meklenburgs Raad, til Wichmannsdorf og Bolto 17, 19, 20.
 de Welna, Herenfridus 17.

Andre Slægter.

Ambrosius, Christian, Købmand i Stralsund, 15.
 Ilsabe, g. Kühl 15.
v. Asch, Josina, g. Kühle 15.
Banér, Christiana, Friherreinde, g. Kyhle 26.
Berg, Slægt i Danmark 14.
Bicker, Hedewig af Luneberg, g. Kuhle 12.
v. Bischofsrode, Slægt 16.
Bjelkenstjerna, Catharina Maria, g. Kyle 25.
 Hans Classen, Rigsraad og Rigsadmiral 25.
Bremers, Margareta af Kadenberg og Manhausen, g. Kuhle 12.
Bröms, Niels, Admiral, 25.
Brockdorff, Nicolaus, Ridder 19.
Bülow, Henrik, Hertug Albrekt af Meklenburgs Raad 20.
Bützau, Anna Juliana, g. Kuhle 12.
v. Callenberg (Kalenberg), Greverne 16.
Christiernsen, Sten, Ridder 26.
van Damen, Slægt i Holsten 16.
 Johan 16.
 Markvard, Borgmester i Lübeck 16.
Dorothea Philippine, g. v. Kühle 14.
Drake, Axel, Statholder 26.
 Eline, g. Kyle 26.
Gad, Hemming, Bisp, 25.
Gerhard af Naumburg, Bisp 16.
v. Goch, Slægt fra det Merseburgske og Naumburgske 16.
v. Godendorpe (Gadendorf), Slægt i Holsten 14.
v. Godowe (Godov) Slægt i Holsten 14.
Graumann, Peter, Advokat og Raadsherre i Güstow 15.
Green, Magnus Ivarsson, Ridder og Rigsraad 25.
Gyllenstjerna, Elisabeth, Friherreinde, g. Bjelkenstjerna 25.
v. Hadeln, Slægt i Hannover 11.
v. Horn, Herman til Wulmsdorf 12.
Ike, David, Borgmester 15.
 Maria Regina, g. Kühl 15.

- v. Ingersleben*, Slægt 16.
Kagg, Carin, g. Kyle 25.
 Niels Erlandsen, Høvedsmand 25.
Kammermeister, Knud 21.
v. Klenck, Buchard, svensk Kaptajn 12.
 Johann Friederich til Wellingsbüttel, svensk Oberstløjtnant 12.
 Julius Benedictus, dansk Oberstløjtnant 12.
 Jürgen Eberhard til Achtehof og Wellingsbüttel 12.
v. Kruckow, Ernst, Generalvagtmeister 26.
Kuhlmann, Slægt i Hannover 17.
Kulemann, Slægt i Hannover 17.
Kuyhl, (Kühl, senere Kuylenstjerna), Slægt i Sverige 17.
v. Leine, Slægt i Pommern, 16.
v. d. Lith, Margarethe, g. Kuhle 11.
 Melchior, til Wiegerson 12.
v. d. Lühe, Elisabeth Catharina, g. Kyle 26.
v. Malisch, Slægt 16.
v. Manderstern, Johanna, g. v. Klenck 12.
Marschalck, Sebastian til Freudenthal, dansk Major 12.
v. d. Mehden, Wohlerd til Niendorf 12.
Moltke, Johann af Neuenkirchen, 22.
Morgenstjerna, Slægt i Sverige 17.
de Overberge, Johan 17.
Oxenstjerna, Anna, Friherreinde, g. Kyle 25.
 Axel, Rigskansler 25.
Palmstjerna, Slægt i Sverige 24.
Philip, Markgreve af Brandenburg 14.
Rantzau, Johann, Ridder 23.
Revenlow, Margaretha, g. Moltke 22.
Ribbing, Maria, g. Kyle 26.
 Svend, Landshøvding 26.
(de) Rike, Slægten 17.
Rosenkrantz, Andreas Iversen til Hevringholm, 18.
Rumor, Lüder, Amtmand i Steinburg 23.
v. Rönn, Buchard til Altendorf, Løjtnant 12.
Schillerfelt, Slægt i Sverige 24.
Schröder, Anna Christina, g. Kühl 15.
 Lucas, Superintendent 15.
v. Schwochow, Slægt i Pommern 16.
v. Selsing, Slægt i Fyrstendømmet Bremen 11.
Skytte, Wendela, Friherreinde af Duderhoff, g. Kyle 26.
 Johan Bengtsson, Friherre, Rigsraad, Gustav Adolfs Lærer 26.
v. Steding, Slægt i Pommern 16.
v. Süring, Slægt i Pommern 16.
v. Taden, g. Kühl 15.
Timmermann, Henrik 23.

- Trabbow*, Eggert, Præfekt i Mirrow 15.
 Margaretha, g. Kühle 15.
Trolle, Joachim, dansk Bisp, Hærfører 25.
Troye, Christina, g. Kühle 15.
 Daniel, kgl. dansk Krigskommissær, biskoppelig Rentemester 15.
v. Werder, Slægt i Ærkestiftet Magdeburg 16.
Wilke, Matthias, Præst 14.
 Maria Elisabeth, g. Kühle 14.

II. DEL

Slægten Kühle.

- Agnesa* Margaretha, g. Kühle 31, 36.
Agnese Margrethe, g. *Henrion de Maillie* 43.
Anna Marie Caroline, g. *Høyer* 43.
Antoinette Sophie 50.
Birgithe Emilie Gustave, Konventualinde 49.
Cai Frederik 50.
Cai Ludvig Balkan, Stationsforstander og Postekspeditør i Hurup 51.
Carl, Søkaptajn 42—43.
Carl, Sømand 44.
Carl Christian Monrath van der Aa, Købmand i Aalborg 46.
Carl Gustav v., Major, Ejer af Kjeserud, Medarbejder ved »Oeconomiske Magazin« 30, 31, 36—38.
Carl Nicolaus Christian v., Oberstløjtnant, Toldkasserer, Ejer af Lindved, Brännemölla og Sandholmgaard, Stifter af Bergen dramatiske Selskab 38—42.
Caroline Marie, 44.
Cathrine Elisabeth, 45.
Cay Frederik 45.
Charlotte Gustave 45.
Charlotte Lovise 49.
Christiana Charlotte Amalia (v.), g. *Rosenkrantz* og *Mund* 35—36.
Emma Birgithe Cathrine, g. *Hagerup* 44.
Emma Cathrine 45.
Emma Christine 50—51.
Emma Emilie Elisabeth 45.
Emma Johanne Marie, 45.
Ernst Christian Peter (v.), brunsvigsk Oberstløjtnant 35.
Ferdinand, Sømand 44.
Frederik Henrik v., norsk Oberstløjtnant, Ejer af Gimle 44.
Frederikka Ulrikka Charlotte, (v.) Klosterfrøken 38.

Frederik *Wilhelm*. Købmand i Aalborg 45—46.
Gustav Emil, Løjtnant 45.
 Hans Storm *Carl* Christian, konst. Postmester i Assens 48.
Ida Wilhelmine Charlotte Amalie, g. Geelmuyden 44.
Margarethe Rebekka g. *Schuerrmann* 32.
Mette Margarethe, g. *Dencker* 32.
 Nicolai *Seier*, Oberst 48—49.
Nicolaus, Borgmester i Stade 29, 30, 31.
Nicolaus Gottlieb 38.
Nicolaus Johann (v.), Major, Ejer af Tarupgaard 30—31, 33—34.
Nicolaus Peter 31.
Osias 32.
Othilia, Klosterfrøken 50.
Peter af Stade 30.
Peter Christian v., Major 45.
Petrus, Landraad og Borgmester i Stade 31.
Petrus 31.
Rebekka Margarethe 32.
Regina Hedevig Agnesa (v.), Klosterfrøken 38.
Sophie 50.
Sophie 50.
 Søren *Anthon* van der Aa, Kaptajn, Postmester i Assens 46—47.
 Søren *Anthon* van der Aa, Kaptajn, Overdirektør for Gl. Carlsberg 49.
Wilhelm Savdak van der Aa, Kaptajn 49—50.
Wilhelmine 50.

Andre Slægter.

van der Aa Slægten 32—33.
 Agnesa, g. Kühle 31, 33.
 Anna 33.
 Antonius, Kæmner i Stade 33.
 Barbara Elisabeth, g. Kühle 31, 33.
 Engelbrecht 33.
 Guilliam, Borgmester i Stade 30, 33.
 Guilliam, fra Hamburg 33.
 Joachim, Kæmner i Stade 30, 33.
 Johan 33.
Berthelsen Agnes Hedvig 50.
 Claudius Louis, Forpagter af Frisenvold 50.
 Claus, Ejer af Frederiksholm senere Forpagter af Nislevgaard 50.
 Hans Carl, Forpagter af Nislevgaard 50.
 Søren Anthon van der Aa, Ejer af Binnitze, senere af Eriksholm 50.

- Vilhelm Savdak van der Aa, Læge paa Glorup 50.
- v. Bevern* Margarethe, g. Kühle 30.
- Osias, Raadmand i Itzehoe 30.
- Biehl* Carl, Major 42.
- Charlotte Dorothea, Forfatterinde 42.
- Bjelke* Chr. Henrik Christopher Fr., Oberst og Hofmester 34.
- Bohr* Gotfred, Komponist, Organist i Bergen 41.
- Brandt* Enevold, Kabinetssekretær 38.
- Brun* Joh. Nordahl, Digter, Biskop i Bergen 40, 41.
- Bull* Andrea, g. Geelmuyden 44.
- Johan Storm Regimentsfeltskær, senere Apoteker i Bergen 40.
- Ole Bornemann, Violinist 40, 44.
- v. Bülow* Frantz, General og Ordensmarskal 46, 47.
- Friederich, General 45, 48.
- Friederich Chr. Mösting, Toldkasserer, Oberst 47.
- Cramer* Joh. Andreas, Hofpræst 39.
- Daa* Ide, 30.
- Lisbet Dorte, g. v. Scharffenberg 34.
- Valdemar, til Borreby 34.
- Dahlmann* (senere Lycke), Johannes Vicekronfoged 39.
- Dencker* Johann Philipp, Præst i Schwey i Oldenburg 32.
- v. Estenberg* Carl, Hofretsraad, Assessor ved Svea Hofret 36.
- Friederica, g. Dahlmann 39.
- Hedvig Beata, g. Kühle 36.
- Petrus, Hofsekretær hos Stanislav Leszinsky, senere Prof. i Lund 36.
- Fasting* Claus, Raadmand og Bladudgiver i Bergen 40.
- Fischer* Johan Olfert, Viceadmiral 42.
- Flinck* Peter, Kronlensmand 39.
- Geelmuyden* Hans, Prof. i Astronomi i Kristiania 44.
- Hans Borse, Kaptajn 44.
- Hans Borse, Provst i Haugesund 44.
- Knud, Udskiftningsformand i Alversund 44.
- v. Glaubitz*, g. Kühle 35.
- Grieg* Alexander, Købmand i Bergen 40.
- Edvard, Komponist 40.
- John, Købmand i Bergen 40.
- Groves* Eleanor, g. Kühle 46.
- van Haesdonck* Maria, g. van der Aa 33.
- Hagerup* Caroline Benedicte, g. Geelmuyden 44.
- Edvard, Stiftamtmand, Landstingspræsident 44.
- Edvard, Marinekaptajn 44.
- Edvardine Margrethe, g. Kühle 44.
- Eiler, Kommandørkaptajn 44.
- Gesina Judithe, g. Grieg. 44.
- Herman Didrik 44.
- Nina, g. Grieg 44.

- Hauch* Friederich v., Stiftamtmand 40.
 J. Carsten, Digter 40, 41.
- Hederich* Poulina Johanne, g. Selmer 45.
- Heiberg* Peter Andreas, Digter 40, 43.
 Joachim, Klokker i Bergen 40.
- Henrion de Maillie* Adolphe Jean Baptiste, Materialforvalter ved den franske Hær 43.
- Hildebrandt* Metta Rebekka, g. Kühle 31.
 Stephan, Borgmester i Stade 30, 31.
- Horn* Henric, Greve, svensk Generalguvernør i Fyrstendømmet Bremen 31.
- Høyer* Carl Nicolaj Christian, Toldkontrollør 43.
 Morten, Ejer af Bjerndrupgaard 43.
- Ipsen* Kirstine Margrethe, g. Monrath 46.
- Janson* Herman, Hofagent 41.
 Ingeborg Benedicte, g. Hagerup 44.
- Jensen* Ane, g. Kühle 51.
- Jessen* Hedvig, g. Berthelsen 50.
- v. *Keulen* Slægten 29.
- Kirchhoff* Albr. Chr., Provst i Münsterdorf, Konsistorialraad 31, 34.
- Kocks* Margarethe, af Rheten, g. Kühle 31.
- Koefoed* Margrethe Emilie, g. Kühle 49.
- Kollen* Metta, g. Sommer 30.
- Krabbe* Maria Clara Wilhelmine Sostrate g. Kühle 50.
- Kuile* Slægt i Holland 29.
- Kühle* Detleff, Husfoged paa Charlotte Amalienborg 33.
- Leszinsky* Stanislav, Konge af Polen 33, 36.
- Leth* Christian Langemack, Prof. theol. i Kbh. 36.
- Lykke* (Löcke) Søren, Major 43. (Se ogsaa Dahlmann).
- v. *Lüttau* Marie Cathrine, g. Mund 35.
- Monrath* Erik Christian, Redaktør, Forfatter 46.
 Johanne Helene, g. Kühle 46.
 Palle Saabye, Præst i Klinte 46.
- Mund* Frederik, Etatsraad, Generalauditor 35.
 Frederik Carl, Løjtnant, senere Toldkontrollør 35—36.
 Johan Rantzau, Kaptajn 35.
 Magnus Rosenkrantz, Oberstløjtnant 35.
- Møller* Anna Maria Caroline, g. Kühle 44.
 Carl Chr. Nicolaj, Toldinspektør, Justitsraad 44.
 Niels, Provst i Bloustrød 42.
 Niels Basse, Felttøjmester i Norge 42, 44.
- Nellemann* Rasmus Ludvig, Byfoged i Assens 45.
- Paulsen* Henrich, Komponist 41.
- Petersen* Carl, »Den lille Hornblæser« 50.
- v. *Randerath* Slægten 32.
- de Roklunge* Elisabeth, g. Rosenkrantz 35.
- Rosenfalk* Anton Wilhelm, Inspektør ved Viborg Tugthus 49.

- Rosenkrantz* Jørgen, til Quitzowsdal 35.
 Mogens, Major 35.
 Werner, Baron, Amtmand, Kammerherre 34, 35, 38.
- Rye* Olaf, General 48, 50.
- v. Scharffenberg* Christian, Kaptajn 34.
 Herman Nicolai, Oberst 34.
 Sophie Christine Reventlow, g. Kühle 34
 Ulrich Detlev, Major 34.
- Schmidt* Agnes Hedvig g. Dreyer 47.
 Charlotte Lovise, 46.
 Christine Marie Storm, g. Warberg 47.
 Hans Storm, Købmand i Assens 46.
 Wilhelmine Sophie, g. Kühle 46—48.
- de Schubart* Hermann, Gesandt i Neapel, Friherre 42, 43.
- Schuerrmann* N., Oberst, Kommandant i Oldenburg 32.
- Sehestedt* g. Kühle 34.
 Charlotte Amalia, Gehejmeraadinde 34, 35.
 Christian til Nislevgaard og Ravnholt, Gehejmeraad, Statsmand 34.
 Claus til Rydhave, Bjergbygaard, Boller, Estrup og Skodborghus 34.
 (Seested) Nicolaus Johann 34.
- Selmer* David Bernt, Konsumtionsbetjent i Ringsted 45.
 Elisa Judithe, g. Kühle 45.
 Rasmus Sternberg, Major, Direktør for asiatisk Kompagni 45.
- Solberg* Anna Caroline, g. Møller 42.
 Birgitte Lykke, g. Kühle, Udgiver af »Provincial-Lecture« 39—42.
 Hans 42.
 Søren Lykke, Kaptajn, Ejer af Rungstedgaard 39, 43.
 Søren 42.
- Sommer* Nicolaus, Borgmester i Krempe 30.
 Rebekka, g. Kühle 30.
- Staal* Ane Marie, g. Solberg 39.
- Steffens* Henrik, Filosof, Naturforsker 39—40, 41.
- Thott* Stina 39.
- de Thurah* Lauritz, Generalmajor, Generalbygmester 39.
- Vind* Mariane Christiane, g. Scharffenberg 34.
- Wachtmeister* Hans, Greve, svensk Generaladmiral 31.
- Walkendorf* Christiane, g. Scharffenberg 34.
- Warberg* Andreas Conrad, Godsforvalter, Kammerraad 47.
- Watson* Isabella, g. Kühle 43.
- Westerskøld* Regina, g. v. Estenberg 36.
- Würtzen* Gustav, Ritmester, Postmester i Assens 48.

Stamtavle over Slægten Kühle.

Peter Kühle.

Nævnes i Stade 1651 som Underskriver af en Protest mod den svenske Regering.

Nicolaus, Borgmester i Stade,

f. 1691,
g. m. 1) Margarethe von Bevern, † c. 1673,
2) Rebekka Sommer, f. 1655, † 1717.

1. Petrus , Borgmester i Stade, Landraad. f. 1/2 1670, † 3/2 1733. g. m. 1) Metta Rebekka Hildebrandt, f. 1/2 1702, † 3/2 1702. 2) Barbara Elisabeth van der Aa, f. 1/2 1697, † 1/2 1720. 3) Agnesa van der Aa, f. 1/2 1697, † 1/2 1720. 4) Margarethe Kocks.	2. Oslas , Dobt 1/2 1673.	3. Rebekka Margarethe , Dobt 1/2 1677.	4. Mette Margarethe , f. 1680, g. m. Pastor Johann Philipp Dencker i Schwey i Oldenburg.	5. Nicolaus Johann (v.) , Dansk Major, f. 1681, † 1/2 1736, g. m. 1) — Sehestedt, † 1727. 2) Sophie Christiane Reventlow von Scharffenberg, f. 1/2 1696, † 1/2 1736.	6. Margarethe Rebekka , f. 1686, g. m. Oberst og Kommandant i Oldenburg N. Schuerrmann, † 1756.
---	-------------------------------------	--	---	--	--

1. Nicolaus Peter , dobt 1/2 1709, † ung.	2. Agnesa Margarethe , f. 1/2 1715, † 1/2 1751, g. m. Major Carl Gustav von Kühle, f. c. 1712, † 3/2 1770.	3. Petrus , dobt 1/2 1720, † 1742.	4. Carl Gustav v. , Major, f. c. 1712, † 3/2 1770, g. m. 1) Agnesa Margarethe Kühle, f. 1/2 1715, † 3/2 1751, 2) Hedvig Beata von Estenberg, f. 1/2 1725, † 1/2 1783.	5. Ernst Christian Peter (v.) , Brunsvigsk Oberstløjtnant, f. c. 1714, † 1763, g. m. — von Glaubitz, f. c. 1724, † 1/2 1801.	6. Christiana Charlotte Amalia (v.) , dobt 1/2 1736, begravet 1/2 1776, g. m. 1) Major Mogens Rosenkrantz, f. 1/2 1708, † 1/2 1752, 2) Løjtnant Frederik Carl Mund, f. 1/2 1733, † 1/2 1800.
---	--	--	--	---	--

1. Nicolaus Gottlieb , f. 1744, † 1/2 1748.	2. Carl Nicolaus Christian v. , Oberstløjtnant, Toldkasserer i Horsens, Stifter af Bergens dramatiske Selskab, f. 1/2 1748, † 1/2 1812, g. m. Birgitte Lykke Solberg, Udgiver af Provincial-Lekturer, f. 1/2 1762, † 1/2 1832.	3. Regina Hedevig Agnesa (v.) , dobt 1/2 1756, † c. 1785.	4. Frederikka Ulrikka Charlotte (v.) , Klosterfrøken paa Estvadgaard, f. c. 1758, † 1/2 1806.
---	---	---	--

1. Carl , Sokaptajn, f. 1/2 1780, † 181 g. m. Isabella Watson, f. 1/2 1785, † 181	2. Ane Marie Caroline , f. 1/2 1781, † 185 g. m. Morten Høyer, Ejer af Bjerndrupgaard, f. 1761, † 183	3. Agnesa Margrethe , f. 1/2 1783, † 1857, g. m. Adolphe Jean Baptiste Henrion de Maille, Materialforvalter ved den franske Hær.	4. Søren Anthon van der Aa , Kaptajn, Postmester i Assens, f. 1/2 1781, † 1/2 1847, g. m. Wilhelmine Sophie Schmidt, f. 1/2 1791, † 1/2 1890.	5. Frederik Henrik v. , norsk Oberstløjtnant, f. 1/2 1785, † 1/2 1837. g. m. 1) Anna Maria Caroline Møller, f. 1/2 1795, † 1/2 1828, 2) Edvardine Margrethe Hagerup, f. 1/2 1811, † 1/2 1887.	6. Emma Emilie , f. 1/2 1787, † 1/2 1787.	7. Cathrine Elisabeth , f. 1/2 1788, † 1/2 1791.	8. Peter Christian v. , Major, f. 1/2 1789, † 1/2 1861, g. m. Elisa Juditha Selmer, f. 1/2 1796, † 1/2 1876.	9. Cay Frederik , f. 1/2 1791, † 1/2 1791.	10. Emilie Cathrine , f. 1/2 1792, † 1/2 1801.	11. Emma Johanne Marie , f. 1/2 1794, † 1/2 1881.	12. Charlotte Gustave , f. 1/2 1796, † 1/2 1871.	13. Gustav Emil , Løjtnant, f. 1/2 1799, † 1820.	14. Frederik Wilhelm , Kobmand i Aalborg, f. 1/2 1802, † 1/2 1866, g. m. Johanne Helene Monrath, dobt 1/2 1802, † 1/2 1844 (Børn)
--	--	--	--	---	---	--	---	--	--	---	--	---	---

1. Hans Storm Carl Christian , kgl. Postmester i Assens, f. 1/2 1813, † 1/2 1851.	2. Nicolai Seier , Oberst, f. 1/2 1815, † 1/2 1883, g. m. Margrethe Emilie Kocfoed, f. 1/2 1828, † 1/2 1900 (Børn)	3. Charlotte Lovise , f. 1/2 1816, † 1/2 1900.	4. Birgitte Emilie Gustave , Konventualinde, f. 1/2 1817, † 1/2 1892.	5. Wilhelm Sadvak van der Aa , Kaptajn, f. 1/2 1820, † 1/2 1850, g. m. Maria Clara Wilhelmine Sostrate Kræbber, f. 1/2 1817, † 1/2 1880.	6. Antoinette Sophie , f. 1/2 1822, † 1/2 1892, g. m. Claus Berthelsen, Forpagter af Nislevgaard, f. 1/2 1805, † 1/2 1889.	7. Cal Frederik , f. 1/2 1824, † Maj 1826.	8. Sophie , f. 1/2 1826, † 1/2 1843.	9. Othilla , Klosterfrøken, f. 1/2 1826, † 1/2 1909.	10. Emma Christine , f. 1/2 1828, † 1/2 1916.	11. Cal Ludvig Balkan , Stationsforstander og Postekspediter i Hurup, f. 1/2 1829, † 1/2 1891, g. m. Ane Jensen, f. 1/2 1834, † 1/2 1904. (Børn)
--	--	--	--	---	---	--	--	---	---	--

